

YK:n lapsen oikeuksien komitea

**Yleiskommentti nro 20 (2016)**

**lapsen oikeuksien täytäntöönpanosta nuoruusiässä**



27.9.2021 Korjattu yleiskommentissa käytetty termi transsukupuolinen oikeaan muotoon.

## Sisältö

		Sivu
I	Johdanto	3
II	Tavoitteet	4
III	Tarve keskittyä nuoriin	4
IV	Yleissopimuksen yleisperiaatteet	5
	A. Oikeus kehittymiseen	6
	B. Syrjintäkielto	7
	C. Lapsen etu	7
	D. Oikeus tulla kuulluksi ja osallistua	8
V	Erityishuomiota tarvitsevat nuoret	8
VI	Yleiset täytäntöönpanotoimenpiteet	11
VII	Lapsen määritelmä	12
VIII	Kansalaisoikeudet ja -vapaudet	12
IX	Lapsiin kohdistuva väkivalta	15
X	Perhepiiri ja vaihtoehtoinen hoito	15
XI	Perusterveys ja hyvinvointi	17
XII	Koulutus, vapaa-aika ja kulttuuritoiminta	19
VIII	Erityiset suojelutoimenpiteet	22
XIV	Kansainvälinen yhteistyö	25
XV	Yleiskommentin levittäminen	25

## I Johdanto

1. Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa lapseksi määritellään jokainen alle 18-vuotias henkilö, ellei lapsen soveltuvien lakien mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta aikaisemmin, ja korostetaan, että valtioiden tulisi kunnioittaa ja taata yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet kaikille niiden lainkäyttövallan alaisille lapsille ilman minkäänlaista syrjintää. Vaikka yleissopimuksessa tunnustetaan kaikkien alle 18-vuotiaiden henkilöiden oikeudet, oikeuksien täytäntöönpanossa tulisi ottaa huomioon lasten kehitys ja kehittyvät valmiudet. Nuorten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi sovellettavat lähestymistavat eroavat merkittävästi lähestymistavoista, joita sovelletaan pienempiin lapsiin.

2. Nuoruus on elämänvaihe, jota leimaavat kasvavat mahdollisuudet, valmiudet, pyrkimykset, energia ja luovuus mutta myös suuri haavoittuvuus. Nuoret toimivat muutosvoimina ja muodostavat merkittävän voimavaran, sillä heillä on mahdollisuus vaikuttaa myönteisesti perheisiinsä, yhteisöihinsä ja asuinmaihiinsa. Maailmanlaajuisesti nuoret osallistuvat myönteisellä tavalla moniin elämänaloihin, mukaan lukien terveys- ja kasvatuskampanjat, perheiden tukeminen, vertaiskasvatus, yhteisöjen kehitysalitteet, osallistava budjetointi ja luovat taiteet, sekä myötävaikuttavat rauhaan, ihmisoikeuksiin, ympäristön kestävyteen ja ilmastoon oikeudenmukaisuuteen. Monet nuoret ovat edelläkävijöitä digitaalisissa ja sosiaalisissa mediaympäristöissä, joilla on yhä keskeisempi asema heidän koulutuksessaan, kulttuurissaan ja sosiaalisissa verkostoissaan, ja heiltä löytyy potentiaalia poliittiseen osallistumiseen ja vastuullisuuden valvontaan.

3. Komitea on havainnut, että nuorten mahdollisuuksia kaventaa merkittävästi se, etteivät sopimusvaltiot tunnusta toimenpiteitä, joita nuorten oikeuksistaan nauttiminen edellyttää, tai investoi niihin. Useimmissa maissa ei ole saatavilla iän, sukupuolen ja vammaisuuden mukaan eriteltyjä tietoja, joiden perusteella voidaan laatia politiikkoja, määrittää puutteita ja suunnata tarvittavia resursseja nuorille. Lapsia tai nuoria varten suunnitellut yleiset politiikat eivät useinkaan ota huomioon nuorten monimuotoisuutta eivätkä riitä takaamaan heidän oikeuksiensa toteutumista. Toimimattomuuden ja epäonnistumisen kustannukset ovat korkeat: nuoruudessa henkiselle turvallisuudelle, terveydelle, seksuaalisuudelle, koulutukselle, taidoille, selviytymiskyvylle ja oikeuksien ymmärtämiselle luotu perusta vaikuttaa kauaskantoisesti, ei vain nuorten omaan optimaaliseen kehitykseen mutta myös tämänhetkiseen ja tulevaan sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen.

4. Tässä yleiskommentissa komitea antaa valtioille ohjeita toimenpiteistä, jotka ovat välttämättömiä lasten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi nuoruusiässä ottaen huomioon myös kestävä kehityksen toimintaohjelma 2030. Se korostaa sellaisen ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan merkitystä, johon sisältyy nuorten ihmisarvon ja toimijuuden tunnustaminen ja kunnioittaminen, nuorten voimaannuttaminen, kansalaisuustunteen vahvistaminen ja aktiivinen osallistuminen omaan elämäänsä, parhaan mahdollisen terveydentilan, hyvinvoinnin ja kehityksen edistäminen ja sitoutuminen nuorten ihmisoikeuksien edistämiseen, suojeluun ja turvaamiseen ilman syrjintää.

5. Komitea tunnustaa, että nuoruusiän määrittely ei ole helppoa ja että yksittäiset lapset aikuistuvat eri-ikäisinä. Pojat ja tytöt tulevat murrosikään eri-ikäisinä, ja eri aivotoinnot kypsyvät eri aikaan. Tausta ja ympäristö vaikuttavat siirtymiseen lapsuudesta aikuisuuteen. Tämä heijastuu nuoriin kohdistuvien kulttuuristen odotusten suurina vaihteluina kansallisissa lainsäädännöissä, joissa on asetettu erilaisia ikärajoja aikuisuuteen siirtymiselle, ja kansainvälisissä elimissä, jotka käyttävät erilaisia ikärajoja nuoruusiän määrittelyyn. Tässä yleiskommentissa ei näin ollen pyritä määrittelemään nuoruusikää, vaan keskitytään lapsuusajan 10 ikävuodesta 18. syntymäpäivään asti, jotta voidaan edistää tiedonkeruun yhdenmukaisuutta.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Katso [www.who.int/maternal\\_child\\_adolescent/topics/adolescence/dev/en/](http://www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/adolescence/dev/en/).

6. Komitea huomauttaa, että useat sen yleiskommenteista ovat erityisen tärkeitä nuorten kannalta, etenkin ne, jotka liittyvät nuorten terveyteen ja kehitykseen, HIViin/AIDSiin, naisille ja lapsille haitallisten käytäntöjen poistamiseen, ilman huoltajaa oleviin ja perheestään eroon joutuneisiin lapsiin sekä nuoriso-oikeuteen. Komitea painottaa, että digitaalisia viestimiä ja lasten oikeuksia koskeneen yleisen keskustelupäivän tuloksena annetut suositukset ovat erityisen merkityksellisiä nuorten kannalta. Tämän yleiskommentin tavoitteena on tarjota yleiskatsaus siitä, miten yleissopimus kokonaisuudessaan on ymmärrettävä ja pantava täytäntöön kaikkien nuorten osalta ja miten sitä tulisi tulkita yhdessä muiden yleiskommenttien ja yleisen keskustelupäivän tuloksena syntyneiden asiakirjojen kanssa.

## **II Tavoitteet**

7. Tämän yleiskommentin tavoitteena on

- a) antaa valtioille opastusta lainsäädännöstä, politiikoista ja palveluista, joita tarvitaan nuorten kokonaisvaltaisen kehityksen edistämiseksi siten, että heidän oikeutensa toteutuvat
- b) lisätä tietoisuutta nuoruusiän tarjoamista mahdollisuuksista ja siihen liittyvistä haasteista
- c) lisätä nuorten kehittyvien valmiuksien ymmärtämistä ja kunnioittamista sekä ymmärrystä näiden valmiuksien seurauksista nuorten oikeuksien toteutumislle
- d) vahvistaa nuorten näkyvyyttä ja tietoisuutta nuorista ja painottaa tarvetta investoida heihin, jotta he voivat toteuttaa oikeuksiaan läpi elämänsä.

## **III Tarve keskittyä nuoriin**

8. Komitea kiinnittää sopimusvaltioiden huomion voimakkaaseen tarpeeseen keskittyä nuoriin, jotta voidaan edistää heidän oikeuksiensa toteutumista, vahvistaa heidän mahdollista vaikutustaan positiiviseen ja asteittaiseen sosiaaliseen muutokseen ja vastata haasteisiin, joita he kohtaavat siirtyessään lapsuudesta aikuisuuteen yhä globaalimmassa ja monitahoisemmassa maailmassa.

9. Nuorten kehitys on nopeaa. Nuoruusiässä kehityksessä tapahtuvien muutosten merkitystä ei ymmärretä vielä yhtä hyvin kuin varhaislapsuudessa tapahtuvien muutosten. Nuoruusikä on ainutlaatuinen ihmisen kehitystä määrittelevä vaihe, jota leimaavat nopea aivojen kehitys ja ruumiillinen kasvu, lisääntyneet kognitiiviset taidot, murrosiän alkaminen ja seksuaalisen tietoisuuden herääminen sekä uudet kehittyvät kyvyt, vahvuudet ja taidot. Nuorten siirtyessä riippuvuusasemasta yhä itsenäisempään asemaan he kohtaavat entistä suurempia odotuksia, jotka liittyvät heidän rooliinsa yhteiskunnassa, ja ikäoverisuhteiden merkitys korostuu.

10. Toisen elinvuosikymmenensä kuluessa lapset alkavat tutkia ja muokata omaa ja yhteisönsä identiteettiä monimutkaisessa vuorovaikutuksessa oman perheensä ja kulttuurihistorian kanssa, ja samalla alkaa kehittyä heidän minäkuvansa, jota yleensä ilmaistaan kielen, taiteen ja kulttuurin kautta, sekä yksilöinä että yhdessä ikätovereiden kanssa. Monen nuoren kohdalla tämä prosessi tapahtuu vuorovaikutuksessa digitaalisen ympäristön kanssa, mikä leimaa tätä prosessia ja vaikuttaa siihen merkittävästi. Identiteetin rakentamis- ja ilmaisuprosessi on nuorten kohdalla erityisen monimutkainen, sillä he luovat polkua vähemmistö- ja valtavirtakulttuurien välille.

### **Nuoruusiän tunnustaminen osaksi elinkaarta**

11. Jotta voidaan varmistaa jokaisen lapsen optimaalinen kehitys läpi koko lapsuuden, on tunnustettava jokaisen elämänvaiheen vaikutus seuraaviin vaiheisiin. Nuoruus on oma arvokas jaksonsa lapsuudessa, mutta myös kriittinen siirtymävaihe ja tilaisuus parantaa elämän mahdollisuuksia. Myönteiset puuttumistoimet ja kokemukset varhaislapsuudessa edesauttavat optimaalista kehitystä, kun pikkulapsista kasvaa nuoria.<sup>2</sup> Investoinnit nuoriin ovat kuitenkin vaarassa mennä hukkaan, jos nuorten oikeuksiin ei kiinnitetä riittävästi huomiota koko nuoruusiän ajan. Lisäksi nuoruusiän myönteiset ja kannustavat mahdollisuudet voivat auttaa lievittämään joitakin varhaislapsuudessa koettujen haittojen aiheuttamia seurauksia ja vahvistamaan selviytymiskykyä, jotta tulevia vahinkoja voidaan pienentää. Tästä syystä komitea korostaa elinkaarinäkökulman tärkeyttä.

### **Haastava ympäristö**

12. Nuoruusiän saavuttaminen voi merkitä altistumista erilaisille riskeille, joita digitaalinen ympäristö voimistaa tai pahentaa, mukaan lukien päihteiden käyttö ja riippuvuus, väkivalta ja hyväksikäyttö, seksuaalinen tai taloudellinen riisto, ihmiskauppa, siirtolaisuus, radikalisoituminen tai värväminen jengeihin tai aseellisiin ryhmiin. Lähestyessään aikuisuutta nuoret tarvitsevat asianmukaista kasvatusta ja tukea selviytyäkseen paikallisista ja globaaleista haasteista, joita ovat muun muassa köyhyys ja epätasa-arvo, syrjintä, ilmastonmuutos ja ympäristön pilaantuminen, kaupungistuminen ja siirtolaisuus, ikääntyvät yhteiskunnat, suorituspainee koulussa ja laajenevat humanitaariset ja turvallisuuteen liittyvät kriisit. Kasvaminen entistä heterogeenisemmissä ja monikansallisemmissä yhteisöissä, jotka ovat syntyneet lisääntyneen maailmanlaajuisen muuttoliikkeen seurauksena, vaatii myös parempia valmiuksia ymmärtämiseen, suvaitsemiseen ja rinnakkaiseloon. Investointeja tarvitaan toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan nuorten valmiuksia selviytyä tällaisista haasteista tai lieventää niiden vaikutuksia, puututaan yhteiskunnallisiin tekijöihin, jotka sulkevat nuoria ulkopuolelle ja syrjäyttävät heitä, ja valmistetaan nuoria kohtaamaan haastavat ja muuttuvat sosiaaliset, taloudelliset ja digitaaliset ympäristöt.

### **Terveysriskien ajanjakso**

13. Vaikka nuorten kuolleisuusaste on yleensä suhteellisen alhainen muihin ikäryhmiin verrattuna, kuoleman ja sairauden riski on nuoruusiässä todellinen. Tämä aiheutuu muun muassa ehkäistävissä olevista syistä, kuten synnytykset, vaaralliset abortit, tieliikenneonnettomuudet, sukupuoliteitse tarttuvat taudit, mukaan lukien HIV, ihmissuhteisiin liittyvät henkilövahingot, mielenterveysongelmat ja itsemurhat, jotka kaikki liittyvät tietynlaisiin käyttäytymismalleihin ja edellyttävät yhteistyötä eri alojen välillä.

## **IV Yleissopimuksen yleisperiaatteet**

14. Yleissopimuksen yleisperiaatteet tarjoavat perspektiivin täytäntöönpanoprosessin tarkasteluun ja ohjaavat niiden toimenpiteiden määrittelyä, joita tarvitaan lapsen oikeuksien toteutumisen takaamiseksi nuoruusiässä.

---

<sup>2</sup> Katso lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 7 (2005) lapsen oikeuksien täytäntöönpanosta varhaislapsuudessa, 8 kohta.

## A. Oikeus kehittymiseen

### *Myönteinen ja kokonaisvaltainen lähestymistapa*

15. Komitea painottaa, että on tärkeää nähdä nuoruusikä ja siihen liittyvät piirteet myönteisenä lapsuuden kehitysvaiheena. Komitea pitää valitettavana sitä, että nuoruusiän yleinen kielteinen luonnehdinta johtaa kapea-alaisiin ongelmakeskeisiin puuttumistoiimiin ja palveluihin sen sijaan, että sitouduttaisiin luomaan parhaat mahdolliset olosuhteet, jotka turvaavat nuorten oikeudet ja tukevat heidän ruumiillisia, psykologisia, hengellisiä, sosiaalisia, emotionaalisia, kognitiivisia, kulttuurisia ja taloudellisia valmiuksiaan.

16. Käymällä vuoropuhelua nuorten itsensä kanssa ja osallistamalla heidät valtioiden tulisi yhdessä ei-valtiollisten toimijoiden kanssa tukea toimintaympäristöjä, joissa tunnustetaan nuoruusiän luontainen arvo, ja ottaa käyttöön toimenpiteitä, jotka auttavat nuoria menestymään, tutkimaan muodostuvaa identiteettiään, vakaumustaan, seksuaalisuuttaan ja mahdollisuuksiaan, löytämään tasapainon riskien ja turvallisuuden välille ja kehittämään valmiuksiaan tehdä vapaita, tietoisia ja myönteisiä päätöksiä ja elämänvalintoja ja siirtyä onnistuneesti aikuisuuteen. Tarvitaan lähestymistapaa, jossa hyödynnetään vahvuuksia ja tunnustetaan nuorten mahdollinen myötävaikutus omaan ja toisten elämään samalla kun puututaan näiden mahdollisuuksien tiellä oleviin esteisiin.

17. Muun muassa seuraavien tekijöiden tiedetään edistävän nuorten selviytymiskykyä ja tervettä kehitystä: a) vahvat suhteet nuorten elämässä tärkeässä asemassa oleviin aikuisiin ja heiltä saatava tuki, b) osallistumis- ja päätöksentekomahdollisuudet, c) taidot ratkaista ongelmia ja selviytyä niistä, d) turvalliset ja terveelliset paikallis ympäristöt, e) yksilöllisyyden kunnioittaminen ja f) mahdollisuudet luoda ja ylläpitää ystävyyssuhteita. Komitea painottaa, että nuorten mahdollisuudet rakentaa sosiaalisia voimavaroja ja hyötyä niistä parantavat nuorten valmiuksia myötävaikuttaa heidän oikeuksiensa toteutumiseen, sillä ne auttavat muun muassa ylläpitämään hyvää ruumiillista ja henkistä terveyttä, välttämään riskikäyttäytymistä, toipumaan vastoinkäymisistä, menestymään koulussa, osoittamaan suvaitsevaisuutta, luomaan ystävyyssuhteita ja toimimaan johtajana.

### *Kehittyvien valmiuksien kunnioittaminen*

18. Yleissopimuksen 5 artiklassa edellytetään vanhempien tarjoavan ohjausta ja neuvoa lapsen kehittyvien valmiuksien mukaisesti. Komitea määrittelee kehittyvät valmiudet mahdollistavaksi periaatteeksi, joka liittyy kasvu- ja oppimisprosessiin, jossa lapset asteittain hankkivat valmiuksia ja ymmärrystä<sup>3</sup> ja omaksuvat kasvavan toimijuuden ottaakseen vastuuta ja käyttääkseen oikeuksiaan. Komitea on esittänyt, että mitä enemmän lapsi tietää ja ymmärtää, sitä enemmän hänen vanhempiansa on muutettava ohjeita ja neuvoja muistutuksiksi ja vähitellen korvattava ne yhdenvertaisella kanssakäymisellä.<sup>4</sup>

19. Komitea painottaa, että oikeus kantaa enemmän vastuuta ei poista valtioiden velvollisuutta taata suojelua.<sup>5</sup> Nuoret voivat joutua alttiiksi oikeuksiensa loukkauksille irrottautuessaan vähitellen perheen tai muun hoitoympäristön suojelusta, sillä heiltä puuttuu kokemusta ja vaikutusvaltaa. Komitea painottaa, että nuorten osallistaminen mahdollisten riskien tunnistamiseen ja riskien pienentämiseksi tarkoitettujen ohjelmien kehittämiseen ja täytäntöönpanoon johtaa tehokkaampaan suojeluun. Kun nuorille taataan oikeus tulla kuulluksi, kyseenalaistaa oikeuksiensa loukkaukset ja hakea oikaisua, he pystyvät asteittain toimimaan itsensä suojelemiseksi.

<sup>3</sup> *Ibid.*, 17 kohta.

<sup>4</sup> Katso yleiskommentti nro 12 (2009) lapsen oikeudesta tulla kuulluksi, 84 kohta.

<sup>5</sup> Katso yleissopimuksen 32–39 artikla.

20. Kun pyritään löytämään sopiva tasapaino nuorten kehittyvien valmiuksien kunnioittamisen ja asianmukaisen suojelutason välille, huomiota tulisi kiinnittää päätöksentekoon vaikuttaviin tekijöihin, joita ovat muun muassa kyseessä oleva riskitaso, mahdollisuus joutua hyväksikäytetyksi, nuoren kehityksen ymmärtäminen, sen tunnustaminen, että valmiudet ja ymmärryskyky eivät välttämättä kehity samalla tavoin ja samaan tahtiin kaikilla osa-alueilla, sekä yksilöllisten kokemusten ja valmiuksien tunnustaminen.

### B. Syrjäntäkielto

21. Komitea on määritellyt useita syrjinnän muotoja, joista monilla on erityisiä vaikutuksia nuoruusiässä ja jotka edellyttävät monialaista analysointia ja kohdistettuja kokonaisvaltaisia toimenpiteitä. Nuoruusikä itsessään voi olla syrjinnän syy.<sup>6</sup> Tänä ajanjaksona nuoria voidaan kohdella vaarallisina tai vihamielisinä, heidät voidaan vangita, heitä voidaan käyttää hyväksi tai he voivat joutua väkivallan kohteeksi suoraan heidän asemansa vuoksi. Paradoksaalisesti heitä kuitenkin usein kohdellaan oikeustoimikelvottomina ja kykenemättöminä tekemään päätöksiä omasta elämästään. Komitea kehottaa valtioita varmistamaan, että jokaisen nuoren pojan ja tytön kaikkia oikeuksia kunnioitetaan ja suojellaan yhtäläisesti ja että käyttöön otetaan kattavia ja asianmukaisia toimenpiteitä sellaisten olosuhteiden vähentämiseksi tai poistamiseksi, jotka johtavat jonkin nuorisoryhmän suoraan tai välilliseen syrjintään millä tahansa perusteella.<sup>7</sup> Valtioita muistutetaan siitä, ettei kaikki erilainen kohtelu ole syrjintää, jos erilaisen kohtelun perusteet ovat kohtuullisia ja objektiivisia ja jos tavoitteena on yleissopimuksen mukaisesti perusteltu päämäärä.<sup>8</sup>

### C. Lapsen etu

22. Lapsen oikeus saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon on aineellinen oikeus, tulkinnallinen oikeusperiaate ja menettelysääntö, ja sitä sovelletaan lapsiin sekä yksilöinä että ryhmänä.<sup>9</sup> Kaikissa yleissopimuksen täytäntöönpanotoimenpiteissä, mukaan lukien lainsäädännössä, politiikoissa, taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa suunnittelussa, päätöksenteossa ja talousarviopäätöksissä, tulisi noudattaa menettelyjä, joilla varmistetaan, että lasten, myös nuorten, etu otetaan ensisijaisesti huomioon kaikissa heitä koskevilla toimissa. Komitea painottaa yleiskommenttinsa nro 14 (2013) perusteella, joka koskee lapsen oikeutta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon, että lapsen etua määritettäessä lapsen näkemykset on otettava huomioon hänen kehittyvien valmiuksiensa mukaisesti<sup>10</sup> ja kiinnittäen huomiota lapsen ominaisuuksiin. Sopimusvaltioiden on varmistettava, että nuorten näkemyksille annetaan asianmukainen painoarvo, kun nuoret saavuttavat ymmärryksen ja kypsyyden.

<sup>6</sup> Katso [www2.ohchr.org/english/issues/women/rapporteur/docs/15YearReviewofVAWMandate.pdf](http://www2.ohchr.org/english/issues/women/rapporteur/docs/15YearReviewofVAWMandate.pdf).

<sup>7</sup> Katso yleiskommentti nro 5 (2003) lapsen oikeuksien yleissopimuksen yleisistä täytäntöönpanotoimenpiteistä, 12 kohta.

<sup>8</sup> Katso ihmisoikeuskomitean yleiskommentti nro 18 (1989) syrjäntäkiellosta, 147 kohta.

<sup>9</sup> Katso lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon, 6 kohta.

<sup>10</sup> Katso yleiskommentti nro 12, 70–74 kohta, ja yleiskommentti nro 14, 43–45 kohta.

#### D. Oikeus tulla kuulluksi ja osallistua

23. Yleissopimuksen 12 artiklan mukaisesti sopimusvaltioiden tulisi ottaa käyttöön toimenpiteitä, joilla taataan nuorille oikeus ilmaista näkemyksensä kaikissa heitä koskevissa asioissa heidän ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, ja varmistaa, että näkemykset otetaan huomioon esimerkiksi nuorten koulutusta, terveyttä, seksuaalisuutta, perhe-elämää ja oikeudellisia ja hallinnollisia menettelyjä koskevissa päätöksissä. Valtioiden tulisi varmistaa, että nuoret otetaan mukaan kaikkien heidän elämäänsä vaikuttavien lakien, politiikkojen, palveluiden ja ohjelmien laatimiseen, täytäntöönpanoon ja seurantaan koulussa ja yhteisössä, paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.<sup>11</sup> Verkkoympäristö tarjoaa merkittäviä uusia mahdollisuuksia nuorten osallistumisen vahvistamiseen ja laajentamiseen. Toimenpiteiden ohella tulisi ottaa käyttöön turvalliset ja helppopääsyiset valitus- ja muutoksenhakumekanismit, joissa on valtuudet ratkaista nuorten esittämiä vaatimuksia, ja tarjota pääsy edullisiin tai ilmaisiin lakipalveluihin ja muuhun asianmukaiseen apuun.

24. Komitea painottaa osallistumisen merkitystä poliittisen ja yhteiskunnallisen sitoutumisen keinona, jonka avulla nuoret voivat neuvotella ja edistää oikeuksiensa toteutumista ja saattaa valtiot vastuuseen. Valtioiden tulisi ottaa käyttöön politiikkoja lisätäkseen mahdollisuuksia poliittiseen osallistumiseen, jolla on keskeinen merkitys aktiivisen kansalaisuuden kehittämisessä. Nuoret voivat olla yhteydessä ikätovereihinsa, osallistua poliittisiin prosesseihin ja kasvattaa toimijuuden tunnettaan, jotta he voivat tehdä tietoisia päätöksiä ja valintoja. Tästä syystä nuoria on tuettava muodostamaan järjestöjä, joiden kautta he voivat osallistua eri keinoin, mukaan lukien digitaalisten viestinten välityksellä. Jos valtiot päättävät alentaa äänestysikärajan alle 18 vuoteen, niiden tulisi investoida toimenpiteisiin, joilla tuetaan nuoria ymmärtämään, tunnustamaan ja toteuttamaan roolinsa aktiivisina kansalaisina, mukaan lukien kansalaisuus- ja ihmisoikeuskasvatuksen avulla sekä tunnistamalla heidän sitoutumisensa ja osallistumisensa tiellä olevat esteet ja puuttamalla niihin.

25. Komitea huomauttaa, että nuorten oikeuksista nauttimisen kannalta on tärkeää, että aikuiset ymmärtävät ja tiedostavat nuorten osallistumisoikeuden, ja kannustaa valtioita investoimaan koulutukseen ja tietoisuuden lisäämiseen, erityisesti vanhempien ja huoltajien, nuorten parissa ja puolesta työskentelevien ammattilaisten sekä poliitikkojen ja päätöksentekijöiden keskuudessa. Tarvitaan tukea, jotta aikuiset voivat toimia mentoreina ja neuvojina, jotka auttavat nuoria ottamaan suuremman vastuun omasta elämästään ja kanssaihmistensä elämästä.

#### V Erityishuomiota tarvitsevat nuoret

26. Tietyt nuorisoryhmät saattavat olla monin eri tavoin erityisen haavoittuvia ja alttiita oikeuksiensa loukkauksille, kuten syrjinnälle ja sosiaaliselle syrjäytymiselle. Kaikissa lainsäädäntöä, politiikkoja ja ohjelmia koskevissa nuoriin keskittyvissä toimenpiteissä tulisi ottaa huomioon oikeuksien päällekkäiset loukkaukset ja niiden kielteiset yhteisvaikutukset kyseisiin nuoriin.

---

<sup>11</sup> Katso yleiskommentti nro 12, 27 kohta.



## Tytöt

27. Nuoruusiässä sukupuolten välinen epätasa-arvo korostuu. Tyttöihin kohdistuvat syrjinnän ilmenemis- muodot, epätasa-arvoisuus ja stereotyyppit usein voimistuvat ja johtavat heidän oikeuksiensa vakavampiin loukkauksiin, joita ovat muun muassa lapsi- ja pakkoavioliitot, varhaiset raskaudet, sukuelinten silpominen, sukupuoleen perustuva ruumiillinen, henkinen ja seksuaalinen väkivalta, hyväksikäyttö, riisto ja ihmiskaup- pa.<sup>12</sup> Kulttuuriset normit, joiden mukaan tytöt ovat alempiarvoisia, voivat lisätä sen todennäköisyyttä, että tytöt suljetaan kotiin, he jäävät vaille pääsyä toisen ja kolmannen asteen koulutukseen, heillä on rajalliset mahdollisuudet vapaa-aikaan, urheiluun, virkistystoimintaan ja tulonhankintaan, heillä ei ole pääsyä kult- tuurielämän ja taiteiden pariin ja he hoitavat raskaita kotitöitä ja ovat vastuussa lastenhoidosta. Monissa maissa tytöt kertovat olevansa tyytymättömpiä terveyteensä ja elämäänsä kuin pojat, ja tämä ero kas- vaa vähitellen iän myötä.

28. Valtioiden on investoitava ennakoiviin toimenpiteisiin tyttöjen voimaannuttamisen edistämiseksi sekä patriarkaalisten ja muiden haitallisten sukupuolinormien ja stereotyyppien kyseenalaistamiseksi ja toteu- tettava lainsäädäntöuudistuksia tyttöihin kohdistuvaan suoraan ja välilliseen syrjintään puuttumiseksi yh- teistyössä kaikkien sidosryhmien kanssa, mukaan lukien kansalaisyhteiskunta, naiset ja miehet, perinteiset ja uskonnolliset johtajat ja nuoret itse. Kaikkiin lakeihin, politiikkoihin ja ohjelmiin on sisällytettävä nimen- omaisia toimenpiteitä, joilla tytöille voidaan taata yhdenvertaiset oikeudet poikien kanssa.

## Pojat

29. Perinteiset käsitykset maskuliinisuudesta ja väkivaltaan ja valta-asemaan liittyvät sukupuolinormit voi- vat heikentää poikien oikeuksia. Näihin kuuluvat joutuminen haitallisten siirtymäriittien kohteeksi, altistu- minen väkivallalle ja jengitoiminnalle sekä pakottaminen aseellisiin ryhmiin, ääriryhmiin ja ihmiskauppaan. Sen kieltäminen, että pojat altistuvat ruumiilliselle ja seksuaaliselle hyväksikäytölle ja riistolle, muodostaa myös laaja-alaisia ja merkittäviä esteitä poikien pääsulle seksuaali- ja lisääntymisterveytietoihin, hyödyk- keisiin ja -palveluihin ja johtaa suojelua tarjoavien palvelujen puutteeseen.

30. Komitea kehottaa valtioita ottamaan käyttöön toimenpiteitä, joilla puututaan tällaisiin oikeuksien louk- kauksiin, ja kannustaa niitä kyseenalaistamaan kielteiset näkemykset pojista, edistämään myönteistä mas- kuliinisuutta, torjumaan macho-kulttuuriin perustuvia arvoja ja edistämään poikien kokeman hyväksikäytön sukupuoliulottuvuuden parempaa tunnustamista. Valtioiden tulisi myös tunnustaa, että on tärkeää sitout- taa pojat ja miehet sekä tytöt ja naiset kaikkiin toimenpiteisiin, joilla pyritään sukupuolten tasa-arvoon.

---

<sup>12</sup> Katso asiakirja A/HRC/26/22, 21 kohta.

### Vammaiset nuoret

31. Komitea on aiemmin korostanut, että monet vammaiset lapset kohtaavat yleisesti ennakkoluuloja, syrjäyttämistä, sosiaalista eristämistä ja syrjintää.<sup>13</sup> Monissa valtioissa vammaiset nuoret syrjäytetään tavanomaisesti muille nuorille tarjolla olevista mahdollisuuksista. Heitä voidaan estää osallistumasta sosiaaliin, kulttuurisiin ja uskonnollisiin siirtymäriitteihin. Merkittävältä osalta evätään pääsy toisen tai kolmannen asteen koulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen ja näin ollen sellaisten sosiaalisten, koulutuksellisten ja taloudellisten taitojen hankkiminen, joita työllistyminen ja köyhyydestä poispääsy tulevaisuudessa edellyttävät. Heiltä evätään usein pääsy seksuaali- ja lisääntymisterveystietoihin ja -palveluihin ja heidät voidaan pakottaa sterilisaatioon tai ehkäisyn käyttöön, mikä muodostaa heidän oikeuksiensa suoran loukkauksen ja voi johtaa kidutukseen tai pahoinpitelyyn.<sup>14</sup> Vammaiset nuoret ovat suhteettomasti alttiita ruumiilliselle ja seksuaaliselle väkivallalle sekä lapsi- ja pakkoavioliitoille. Lisäksi heiltä tavanomaisesti evätään pääsy oikeussuojakeinoihin.<sup>15</sup>

32. Sopimusvaltioiden tulisi ottaa käyttöön toimenpiteitä, joilla poistetaan tällaiset esteet, taataan vammaisten nuorten oikeuksien yhdenvertainen kunnioittaminen, edistetään heidän täysimääräistä osallistumistaan ja helpotetaan heidän siirtymistään nuoruusiästä aikuisuuteen yleissopimuksen 23 artiklan ja yleiskommentissa nro 9 (2006) vammaisten lasten oikeuksista annettujen suositusten mukaisesti. Vammaisille nuorille tulisi lisäksi tarjota mahdollisuuksia tuettuun päätöksentekoon, jotta voidaan helpottaa heidän aktiivista osallistumistaan kaikkiin heitä koskeviin asioihin.

### Lesbo-, homo-, bi- sekä trans- ja intersukupuoliset nuoret

33. Lesbo-, homo-, bi- sekä trans- ja intersukupuoliset nuoret kohtaavat yleisesti vainoa, mukaan lukien hyväksikäyttöä ja väkivaltaa, leimaamista, syrjintää ja kiusaamista sekä syrjäyttämistä kasvatuksen ja koulutuksen piiristä, ja he jäävät vaille perheen ja yhteiskunnan tukea tai pääsyä seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin ja -tietoihin.<sup>16</sup> Ääritapauksissa he joutuvat seksuaalisen hyökkäyksen, raiskauksen tai jopa kuoleman kohteeksi. Näihin kokemuksiin liittyy alhainen itsetunto, korkeampi masennus- ja itsemurha-aste ja kodittomuus.<sup>17</sup>

34. Komitea painottaa kaikkien nuorten oikeutta sananvapauteen sekä ruumiillisen ja psykologisen koskemattomuuden, sukupuoli-identiteetin ja kehittyvän itsenäisyyden kunnioittamiseen. Se tuomitsee niin kutsutut "hoidot", joilla yritetään muuttaa seksuaalista suuntautumista, ja intersukupuolisten nuorten pakottamisen kirurgisiin toimenpiteisiin tai hoitoihin. Komitea kehottaa valtioita poistamaan tällaiset käytännöt, kumoamaan kaikki lait, joissa kriminalisoidaan tai muuten syrjitään yksilöitä heidän seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteettinsä tai intersukupuolisuutensa takia, ja hyväksymään lakeja, jotka kieltävät syrjinnän näillä perusteilla. Valtioiden tulisi myös ryhtyä tehokkaisiin toimiin kaikkien lesbo-, homo-, bi- sekä trans- ja intersukupuolisten nuorten suojelemiseksi kaikilta väkivallan, syrjinnän tai kiusaamisen muodoilta lisäämällä yleistä tietoisuutta ja toteuttamalla turva- ja tukitoimenpiteitä.

<sup>13</sup> Katso yleiskommentti nro 9 (2006) vammaisten lasten oikeuksista, 8–10 kohta.

<sup>14</sup> Katso asiakirja A/HRC/22/53.

<sup>15</sup> Katso asiakirja A/66/230, 44–49 kohta.

<sup>16</sup> Katso lapsen oikeuksien komitean ja muiden Yhdistyneiden kansakuntien ja alueellisten ihmisoikeusmekanismien 13. toukokuuta 2015 päivätty lausunto, joka on saatavissa osoitteessa [www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15941&LangID=E](http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15941&LangID=E).

<sup>17</sup> Ibid.

### Vähemmistöryhmien ja alkuperäiskansojen nuoret

35. Vähemmistöryhmien ja alkuperäiskansojen nuorten kulttuurien, arvojen ja maailmankatsomusten riittämätön huomiointi ja kunnioittaminen voivat johtaa syrjintään ja sosiaaliseen syrjäytymiseen sekä sulkea nämä nuoret julkisten tilojen ulkopuolelle. Tämä lisää vähemmistöryhmien ja alkuperäiskansojen nuorten alttiutta köyhyydelle, sosiaaliselle epäoikeudenmukaisuudelle, mielenterveysongelmille, kuten suhteettoman korkealle itsemurha-asteelle, ja huonoille oppimistuloksille sekä johtaa pidätysten korkeaan määrään rikosoikeusjärjestelmässä.

36. Komitea kehottaa sopimusvaltioita ottamaan käyttöön toimenpiteitä, joilla tuetaan vähemmistö- ja alkuperäiskansayhteisöjen nuoria, jotta he voivat nauttia kulttuuri-identiteetistään ja hyödyntää kulttuuriansa vahvuuksia tullakseen aktiivisiksi toimijoiksi perhe- ja yhteisöelämässä. Tällöin nuorten tyttöjen oikeuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tätä toteuttaessaan valtioiden tulisi ottaa huomioon kattavat suositukset, jotka sisältyvät komitean yleiskommenttiin nro 11 (2009) alkuperäiskansojen lapsista ja heidän yleissopimuksen mukaisista oikeuksistaan.

## VI Yleiset täytäntöönpanotoimenpiteet

37. Yleiskommentin nro 5 (2003) yleissopimuksen yleisistä täytäntöönpanotoimenpiteistä (4, 42 ja 44 artikla; 6 kohta) ja yleiskommentin nro 19 (2016) julkisesta budjetoinnista lasten oikeuksien toteuttamiseksi (4 artikla) mukaisesti komitea kiinnittää huomiota sopimusvaltioiden velvollisuuksiin täytäntöönpanna seuraavat toimenpiteet, jotta voidaan luoda puitteet lapsen oikeuksien toteuttamiselle nuoruusiässä. Nuorten omat kokemukset ja näkökulmat pitäisi tunnustaa täysimääräisesti ja ottaa vakavasti kaikkien tällaisten toimenpiteiden kehittämisessä, joita ovat muun muassa

- a) kattavat ja monialaiset yleissopimukseen perustuvat kansalliset strategiat, jotka on kohdistettu nuoriin ja joilla puututaan nuorten kohtaamien oikeuksien loukkauksien taustalla oleviin rakenteellisiin sosiaalisiin ja taloudellisiin syihin ja varmistetaan koordinoitu lähestymistapa eri ministeriöiden välillä
- b) täytäntöönpanon seuranta sen varmistamiseksi, että nuorten oikeuksia kunnioitetaan lainsäädännössä, politiikoissa ja palveluissa
- c) vähintään iän, sukupuolen, vammaisuuden, etnisen taustan ja sosioekonomisen tilanteen mukaan eriteltyjen tietojen kerääminen, jotta nuorten elämästä saadaan näkyvää tietoa; komitea suosittelee, että valtiot sopivat yhteisistä indikaattoreista, joiden avulla seurataan edistystä nuorten oikeuksien täytäntöönpanossa
- d) läpinäkyvät talousarviositoumukset, joilla varmistetaan, että nuoret otetaan asianmukaisesti huomioon pyrittäessä tasapainoon kilpailevien menojen painopisteiden välillä ja noudattaessa riittävyyden, tehokkuuden, vaikuttavuuden ja tasa-arvon periaatteita
- e) koulutus kaikille nuorten parissa ja puolesta työskenteleville ammattilaisille yleissopimuksesta ja siihen liittyvistä velvollisuuksista, jolloin painotetaan osaamista, jota nuorten parissa työskentely heidän kehittyvien valmiuksiensa mukaisesti edellyttää
- f) helposti saatavilla olevien tietojen levittäminen lasten oikeuksista ja oikeuksien käyttämisestä muun muassa opetussuunnitelmien, tiedotusvälineiden, mukaan lukien digitaalisten viestinten, ja julkisten tiedotusmateriaalien välityksellä, jolloin pyritään erityisesti tavoittamaan syrjäytyneessä asemassa olevat nuoret.

## VII Lapsen määritelmä

38. Yleissopimus kieltää kaikenlaisen sukupuoleen liittyvän syrjinnän, ja ikärajojen tulisi olla samat sekä tytöille että pojille.

39. Valtioiden tulisi tarkistaa tai ottaa käyttöön lainsäädäntöä, jossa tunnustetaan nuorten oikeus ottaa kasvava vastuu heidän elämäänsä vaikuttavista päätöksistä. Komitea suosittelee, että valtiot ottavat käyttöön lakisääteiset alaikärajat, jotka ovat yhdenmukaisia suojelua koskevan oikeuden, lapsen edun periaatteen ja nuorten kehittyvien valmiuksien kunnioittamisen kanssa. Ikkärajoissa tulisi esimerkiksi tunnustaa oikeus tehdä päätöksiä terveyspalveluista tai hoidosta, adoptioon suostumisesta, nimenmuutoksesta tai hakemuksista perheasioiden tuomioistuimille. Kaikissa tapauksissa on tunnustettava jokaisen kyseistä alaikäraja nuoremman lapsen, joka pystyy osoittamaan riittävää ymmärrystä, oikeus antaa tai evätä suostumuksensa. Nuorelta tulisi saada vapaaehtoinen ja tietoinen suostumus jokaiseen lääketieteelliseen hoitoon tai toimenpiteeseen riippumatta siitä, tarvitaanko siihen vanhemman tai huoltajan suostumus. Samoin tulisi harkita sellaisen oikeusolettaman käyttöönottoa, jonka mukaan nuoret ovat kykeneviä pyytämään ja saamaan ehkäiseviä tai aikasidonnaisia seksuaali- ja lisääntymisterveyshyödykkeitä ja palveluja. Komitea korostaa, että kaikilla nuorilla on oikeus halutessaan päästä luottamukselliseen lääketieteelliseen neuvontaan ilman vanhemman tai huoltajan suostumusta iästä riippumatta. Tämä eroaa oikeudesta antaa lääketieteellinen suostumus, eikä sille saisi asettaa mitään ikärajaa.<sup>18</sup>

40. Komitea muistuttaa sopimusvaltioita velvollisuudesta tunnustaa, että 18 ikävuoteen asti henkilöt ovat oikeutettuja jatkuvaan suojeluun kaikilta hyväksikäytön ja väkivallan muodoilta. Komitea vahvistaa, että alaikärajan tulisi olla 18 vuotta avioliitolle, asevoimiin värväämiselle, vaaralliseen tai riistävään työhön osallistumiselle sekä alkoholin ja tupakan ostamiselle ja kuluttamiselle, kun otetaan huomioon näihin liittyvät vaarat ja haitat. Sopimusvaltioiden tulisi ottaa huomioon tarve löytää tasapaino suojelun ja kehittyvien valmiuksien välille ja määrittellä hyväksyttävä vähimmäisikä, kun ne määrittävät lakisääteistä suojaikärajaa seksuaaliselle itsemääräämisoikeudelle. Valtioiden tulisi välttää kriminalisoimasta samanikäisten nuorten tosiasialliseen suostumukseen perustuvaa seksuaalista toimintaa, johon ei liity hyväksikäyttöä.

## VIII Kansalaisoikeudet ja -vapaudet

### Syntymän rekisteröinti

41. Syntymän rekisteröimättä jättäminen voi johtaa merkittäviin lisäongelmiin nuoruusiässä, kuten peruspalvelujen epäämiseen, kykenemättömyyteen todistaa kansallisuus tai saada henkilöasiakirja, korkeampaan riskiin joutua hyväksikäytetyksi tai ihmiskaupan uhriksi, tarvittavan oikeusturvan puuttumiseen rikosoikeus- ja maahanmuuttojärjestelmissä ja alaikäisenä asevoimiin värväytyksi joutumiseen. Nuorille, joita ei ole rekisteröity syntymän yhteydessä tai välittömästi sen jälkeen, tulisi antaa ilmainen syntymätodistus myöhemmin, ja heidät tulisi rekisteröidä väestörekisteriin.

<sup>18</sup> Katso yleiskommentti nro 12, 101 kohta.

### Sananvapaus

42. Yleissopimuksen 13 artiklassa vahvistetaan, että lapsilla on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä ja että tämän oikeuden käytölle voidaan asettaa ainoastaan 13 artiklan 2 kohdassa vahvistettuja rajoituksia. Vanhempien ja huoltajien velvollisuus tarjota asianmukaista ohjausta nuorten kehittyvien valmiuksien mukaisesti ei saisi rajoittaa nuorten oikeutta ilmaista vapaasti mielipiteensä. Nuorilla on oikeus pyytää, saada ja jakaa tietoja ja ajatuksia ja käyttää niiden levittämiskeinoja, mukaan lukien puhuttua, kirjoitettua ja viittomakieltä sekä sanatonta ilmaisua, kuten kuvia ja taideteoksia. Ilmaisuvälineitä ovat muun muassa kirjat, sanomalehdet, pamfletit, julisteet, banderollit, digitaaliset ja audiovisuaaliset viestimet sekä pukeutuminen ja henkilökohtainen tyyli.

### Uskonnonvapaus

43. Komitea kehottaa sopimusvaltioita poistamaan yleissopimuksen 14 artiklaan mahdollisesti tekemänsä varaukset. Kyseinen artikla korostaa lapsen oikeutta uskonnonvapauteen ja tunnustaa vanhempien ja huoltajien oikeudet ja velvollisuudet antaa lapselle ohjausta tavalla, joka on sopusoinnussa lapsen kehitystason kanssa (katso myös 5 artikla). Toisin sanoen nimenomaan lapsi käyttää oikeutta uskonnonvapauteen eikä vanhempi, ja vanhemman rooli väistämättä pienenee lapsen omaksuessa yhä aktiivisemmän roolin valinnanvapauden käytössä nuoruusiän aikana. Uskonnonvapautta tulisi kunnioittaa kouluissa ja muissa laitoksissa ottaen huomioon myös uskonnonopetukseen osallistumiseen liittyvä valinnanvapaus, ja syrjintä uskonnollisen vakaumuksen perusteella tulisi kieltää.<sup>19</sup>

### Yhdistymisvapaus

44. Nuoret haluavat ja heillä on tarve viettää yhä enemmän aikaa ikätovereidensa kanssa. Tähän liittyvät hyödyt eivät ole pelkästään sosiaalisia vaan edistävät myös valmiuksia, jotka toimivat perustana onnistuneille ihmissuhteille sekä työelämään ja yhteiskuntaan osallistumiselle, kehittämällä muun muassa tunteiden lukutaitoa, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja erilaisia taitoja, kuten konfliktinratkaisutaitoja, sekä lujittamalla luottamusta ja läheisiä suhteita. Suhteet ikätovereihin ovat keskeisiä tekijöitä nuorten kehityksessä, ja niiden merkitys tulisi tunnustaa kouluissa ja muissa oppimisympäristöissä, virkistys- ja kulttuuritoiminnassa ja osallistumismahdollisuuksissa sosiaaliseen, uskonnolliseen, poliittiseen ja kansalaistoimintaan.

45. Valtioiden tulisi taata, että nuorten oikeutta yhdistymisvapauteen ja rauhanomaisen kokoontumisen vapauteen kunnioitetaan täysimääräisesti kaikissa muodoissaan yhdenmukaisesti yleissopimuksen 15 artiklan 2 kohdassa määriteltyjen rajoitusten kanssa, mukaan lukien tarjoamalla turvallisia tiloja sekä tytöille että pojille. Lainsäädännössä tulisi tunnustaa nuorten oikeus perustaa omia yhdistyksiään, kerhojaan, järjestöjään, parlamenttejaan ja foorumejaan sekä koulussa että sen ulkopuolella, muodostaa verkossa toimivia verkostoja, liittyä puolueisiin ja ammattijärjestöihin tai perustaa omia ammattijärjestöjään. Lisäksi tulisi ottaa käyttöön toimenpiteitä, joilla suojellaan nuoria ihmisoikeuspuolustajia, erityisesti tyttöjä, jotka usein kokevat sukupuoleen perustuvaa uhkailua ja väkivaltaa.

<sup>19</sup> Katso esimerkiksi asiakirja CRC/C/15/Add.194, 32 ja 33 kohta, ja asiakirja CRC/C/15/Add.181, 29 ja 30 kohta.

### Yksityisyys ja luottamuksellisuus

46. Yksityisyydensuojan merkitys kasvaa nuoruusiässä. Komitea on toistuvasti ilmaissut huolensa yksityisyydensuojan loukkauksista esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: luottamuksellinen lääketieteellinen neuvonta, nuorten tilat ja tavarat laitoksissa, kirjeenvaihto ja muu viestintä joko perhepiirissä tai muissa hoitomuodoissa ja rikosoikeudellisiin menettelyihin osallisten paljastaminen.<sup>20</sup> Yksityisyydensuojan perusteella nuorilla on myös oikeus päästä heitä koskeviin tietoihin, joita ylläpidetään koulutus-, terveydenhuolto-, lastenhoito- ja suojelupalvelujen piirissä ja oikeusjärjestelmissä. Tällaisia tietoja tulisi luovuttaa ainoastaan asianmukaisia oikeusturvatakuita noudattaen henkilöille, joilla on lailliset valtuudet vastaanottaa ja käyttää niitä.<sup>21</sup> Valtioiden tulisi käymällä vuoropuhelua nuorten kanssa varmistua siitä, missä yksityisyydensuojan loukkauksia on tapahtunut, kuten nuorten toimiessa digitaalisessa ympäristössä ja kaupallisten ja muiden yhteisöjen käyttäessä tietoja. Valtioiden tulisi myös ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin vahvistaakseen tietojen luottamuksellisuutta ja nuorten yksityisyyttä sekä varmistakseen niiden kunnioittamisen nuorten kehittyvien valmiuksien mukaisesti.

### Tiedonsaantioikeus

47. Tietoihin pääsy kattaa kaikenlaiset tiedotusvälineet, mutta erityishuomiota on kiinnitettävä digitaaliseen ympäristöön, sillä nuoret käyttävät yhä enemmän mobiiliteknologiaa ja sosiaalisesta ja digitaalisesta mediasta on tullut heille ensisijainen keino viestiä sekä vastaanottaa, tuottaa ja levittää tietoja. Nuoret käyttävät verkkoympäristöä muun muassa identiteettinsä tutkimiseen, oppimiseen, osallistumiseen, mielihiteiden ilmaisemiseen, pelaamiseen, seurusteluun, poliittiseen osallistumiseen ja työtilaisuuksien löytämiseen. Lisäksi internet tarjoaa mahdollisuuksia päästä käsiksi verkossa oleviin terveystietoihin, suojelutukeen ja neuvontalähteisiin, ja valtiot voivat käyttää sitä viestintään nuorten kanssa ja heidän osallistamiseksi. Mahdollisuus saada asianmukaisia tietoja voi vaikuttaa erittäin positiivisesti tasa-arvoon. Vuosina 1996 ja 2014 järjestettyjen viestintävälineitä käsitelleiden yleisten keskustelupäivien yhteydessä annetut suositukset ovat erityisen tärkeitä nuorten kannalta.<sup>22</sup> Valtioiden tulisi ottaa käyttöön toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että kaikilla nuorilla on ilman syrjintää pääsy erilaisiin viestintämuotoihin, sekä tukea ja edistää yhdenvertaista pääsyä digitaaliseen kansalaisuuteen, mukaan lukien edistämällä vammaisten nuorten käytettävissä olevia muotoja. Koulutusta ja tukea tulisi tarjota osana perusopetusohjelmaa, jotta voidaan varmistaa nuorten digitaalisen, tietojen ja viestintävälineiden ja sosiaalisen lukutaidon kehittyminen.<sup>23</sup>

<sup>20</sup> Katso Yhdistyneiden kansakuntien lastenrahaston (UNICEF) käsikirja lapsen oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanosta (*Implementation Handbook on the Convention on the Rights of the Child* (2007)), ss. 203–211. Saatavilla osoitteessa [www.unicef.org/publications/files/Implementation\\_Handbook\\_for\\_the\\_Convention\\_on\\_the\\_Rights\\_of\\_the\\_Child\\_Part\\_1\\_of\\_3.pdf](http://www.unicef.org/publications/files/Implementation_Handbook_for_the_Convention_on_the_Rights_of_the_Child_Part_1_of_3.pdf).

<sup>21</sup> Katso ihmisoikeuskomitean yleiskommentti nro 16 (1988) yksityisyydensuojasta, 2–4 kohta.

<sup>22</sup> Vuoden 2014 keskustelu löytyy osoitteesta [www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2014/DGD\\_report.pdf](http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2014/DGD_report.pdf); vuoden 2016 keskustelu löytyy osoitteesta [www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/Recommendations/Recommendations1996.pdf](http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/Recommendations/Recommendations1996.pdf).

<sup>23</sup> Katso [www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2014/DGD\\_report.pdf](http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2014/DGD_report.pdf), 95 kohta.

48. Digitaalinen ympäristö voi myös altistaa nuoret erilaisille riskeille, kuten petoksille, väkivallalle ja vihapuheelle verkossa, tyttöihin ja lesbo-, homo-, bi- sekä trans- ja intersukupuolisiin nuoriin kohdistuvalle seksistiselle kielenkäytölle, verkkokiusaamiselle, seksuaaliseen hyväksikäyttöön tähtäävälle houkuttelulle, ihmiskaupalle ja lapsipornografialle, liialliselle seksuaalistamiselle ja aseellisten tai ääriyhmien kohteeksi joutumiselle. Tämän ei kuitenkaan pitäisi rajoittaa nuorten pääsyä digitaaliseen ympäristöön. Sen sijaan heidän turvallisuuttaan pitäisi edistää kokonaisvaltaisilla strategioilla, joihin kuuluvat muun muassa verkon riskeihin liittyvä digitaalinen lukutaito ja strategiat nuorten suojelemiseksi, vahvistetut lainsäädäntö- ja toimeenpanomekanismit, joilla puututaan väärinkäyttöihin verkossa ja torjutaan rankaisemattomuutta, sekä vanhempien ja lasten parissa työskentelevien ammattilaisten koulutus. Valtioita kehoitetaan varmistamaan, että nuoret osallistuvat aktiivisesti sellaisten aloitteiden suunnitteluun ja täytäntöönpanoon, joilla pyritään tukemaan verkkoturvallisuutta, muun muassa ikätovereiden harjoittaman mentoroinnin avulla. Investointeja tarvitaan ehkäisyyn ja suojeluun liittyvien teknisten ratkaisujen kehittämiseen sekä avun ja tuen saatavuuden parantamiseen. Valtioita kannustetaan vaatimaan yrityksiä soveltamaan huolellisuusvelvoitetta lasten oikeuksiin siten, että pyritään tunnistamaan, ehkäisemään ja vähentämään riskien vaikutusta lasten oikeuksiin, kun he käyttävät digitaalisia viestimiä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.

## **IX Lapsiin kohdistuva väkivalta**

### **Suojelu kaikilta väkivallan muodoilta**

49. Komitea pyytää sopimusvaltioita tarkastelemaan suosituksia, jotka se on antanut yleiskommentissa nro 13 (2013) lapsen oikeudesta olla joutumatta minkäänlaisen väkivallan kohteeksi ja yleiskommentissa nro 18 (2014) haitallisista käytännöistä ja jotka koskevat kattavia lainsäädännöllisiä, hallinnollisia, sosiaalisia ja koulutuksellisia toimia kaikenlaisen väkivallan poistamiseksi, mukaan lukien ruumiillisen kurituksen kieltö kaikissa tilanteissa, ja haitallisten käytäntöjen muuttamiseksi ja poistamiseksi. Sopimusvaltioiden on pyrittävä lisäämään institutionaalisia ennaltaehkäisy- ja kuntoutusohjelmia ja nuorten uhrien yhteiskuntaan sopeuttamista. Komitea korostaa tarvetta osallistaa nuoret ennaltaehkäisystrategioiden ja väkivallan uhrien suojelutoimien kehittämiseen.

## **X Perhepiiri ja vaihtoehtoinen hoito**

### **Vanhempien ja huoltajien tukeminen**

50. Vanhempien ja huoltajien rooli turvallisuuden, emotionaalisen vakauden, kannustuksen ja suojelun tarjoamisessa lapsille säilyy tärkeänä läpi koko nuoruusiän. Komitea painottaa, että valtioiden velvollisuus antaa asianmukaista apua vanhemmille ja huoltajille yleissopimuksen 18 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisesti ja velvollisuus auttaa vanhempia tarjoamaan tukea ja lapsen optimaalisen kehityksen kannalta välttämättömät elinolosuhteet 27 artiklan 2 kohdan mukaisesti koskevat yhtäläisesti nuorten vanhempia. Tällaisen tuen tulisi kunnioittaa nuorten oikeuksia ja kehittyviä valmiuksia ja heidän lisääntyvää vaikutustaan omaan elämäänsä. Valtioiden tulisi varmistaa, etteivät ne perinteisten arvojen nimissä suvaitse tai katso läpi sormien väkivaltaa, vahvista eriarvoisia voimasuhteita perheissä ja näin riistä nuorilta mahdollisuutta käyttää perusoikeuksiaan.<sup>24</sup>

<sup>24</sup> Katso asiakirja A/HRC/32/32.

51. Komitea kiinnittää sopimusvaltioiden huomion kasvavaan kuiluun nuorten elinympäristöjen, joita leimaavat digiaika ja globalisaatio, ja heidän vanhempiensa tai huoltajiensa kasvuympäristöjen välillä. Nuoret altistuvat väistämättä globaalille kaupalliselle maailmalle ja sen vaikutuksille, joita eivät säätele vanhempien tai yhteisön arvot, mikä voi estää ymmärrystä sukupolvien välillä. Tämä muuttuva ympäristö haastaa vanhempien ja huoltajien kyvyn kommunikoida tehokkaasti nuorten kanssa ja tarjota heille ohjausta ja suojelua tavalla, joka ottaa huomioon nuorten elämän nykytodellisuuden. Komitea suosittelee valtioita tekemään tutkimusta nuorten ja heidän vanhempiensa ja huoltajiensa kanssa siitä, minkälaista ohjausta, apua, koulutusta ja tukea sukupolvien välisten kokemuserojen käsittely edellyttää.

#### **Vaihtoehtoisessa hoidossa olevat nuoret**

52. On olemassa merkittävää näyttöä siitä, että suurissa laitoksissa pitkiä aikoja viettäneet nuoret selviytyvät heikosti samoin kuin nuoret, jotka ovat olleet muissa vaihtoehtoisissa hoitomuodoissa, kuten sijaisperheissä ja pienryhmähoidossa, joskin heidän tuloksensa eivät ole yhtä huonoja. Näiden nuorten koulutustaso on alhaisempi, he ovat riippuvaisia sosiaaliturvasta, ja heillä on suurempi riski joutua kodittomaksi tai vankilaan, kokea ei-toivottu raskaus tai varhainen vanhemmuus, väärinkäyttää päihteitä, vahingoittaa itseään tai tehdä itsemurha. Vaihtoehtoisessa hoidossa olevien nuorten täytyy yleensä lähteä hoidosta heidän täyttessään 16–18 vuotta, ja he ovat erityisen alttiita seksuaaliselle hyväksikäytölle ja riistolle, ihmiskaupalle ja väkivallalle, sillä heillä ei ole käytössään tuki- tai suojelujärjestelmiä eikä heille ole tarjottu mahdollisuutta hankkia valmiuksia ja taitoja itsensä suojelemiseen. Vammaisilta nuorilta evätään usein mahdollisuus yhteisöasumiseen ja heidät siirretään aikuisille tarkoitettuihin laitoksiin, joissa he ovat kasvavassa vaarassa joutua oikeuksiensa jatkuvien loukkausten kohteiksi.

53. Valtioiden tulisi sitoutua lujasti tukemaan vaihtoehtoisessa hoidossa olevia nuoria ja investoimaan tähän enemmän. Sijaisperheiden ja pienten kotien suosimista on täydennettävä toimenpiteillä, joilla puututaan syrjintään, varmistetaan nuorten yksilöllisten tilanteiden säännöllinen tarkistaminen, tuetaan nuorten koulutusta, annetaan nuorille todellinen mahdollisuus saada äänensä kuuluviin heitä koskevissa menettelyissä ja vältetään tilanteet, joissa nuori joutuu muuttamaan moneen kertaan. Valtioita kehoitetaan varmistamaan, että laitoshoidon käytetään ainoastaan viimeisenä keinona, ja takaamaan kaikille laitoksissa eläville lapsille asianmukainen suojelu, mukaan lukien pääsy luottamuksellisiin valitus- ja oikeussuojamekanismeihin. Valtioiden tulisi myös ottaa käyttöön toimenpiteitä, joilla tuetaan vaihtoehtoisessa hoidossa olevien nuorten itsenäisyyttä, parannetaan heidän mahdollisuuksiaan elämässä ja puututaan erityiseen haavoittuvuuteen ja epävarmuuteen, jota he kokevat tullessaan tarpeeksi vanhoiksi lähteäkseen tällaisesta hoidosta.

54. Vaihtoehtoisesta hoidosta lähtevät nuoret tarvitsevat tukea siirtymisen valmisteluun, työpaikan, asunon ja psykologisen tuen hankkimiseen, kuntoutukseen osallistumiseen perheidensä kanssa, jos tämä on heidän etunsa mukaista, ja jälkihoitopalveluihin pääsyyn lasten vaihtoehtoista hoitoa koskevien ohjeiden mukaisesti.<sup>25</sup>

#### **Perheet, joissa nuoret toimivat perheenpäänä**

55. Merkittävä määrä nuorista toimii perheidensä ensisijaisina huoltajina joko siksi, että he ovat itse vanhempia, tai siksi, että heidän vanhempansa ovat kuolleet, kadonneet tai lähteneet pois. Yleissopimuksen 24 ja 27 artiklassa edellytetään, että nuorille vanhemmille ja huoltajille annetaan perustietoa lasten terveydestä, ravitsemuksesta ja rintaruokinnasta sekä asianmukaista tukea, jotta he pystyvät täyttämään velvollisuutensa heidän vastuullaan olevia lapsia kohtaan, ja tarvittaessa ravintoon, vaatetukseen ja asumiseen liittyvää aineellista apua. Nuoret huoltajat tarvitsevat lisätukea voidakseen nauttia oikeudestaan opetukseen, leikkiin ja osallistumiseen. Valtioiden tulisi erityisesti ottaa käyttöön sosiaalisia suojelutoimia elinkaaren keskeisissä vaiheissa ja vastata nuorten huoltajien erityistarpeisiin.

<sup>25</sup> Yleiskokouksen päätöslauselma nro 64/142, liite. Katso myös lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 9.



## XI Perusterveys ja hyvinvointi

### Terveydenhuolto

56. Terveyspalvelut on harvoin suunniteltu siten, että niissä otetaan huomioon nuorten erityiset terveys-tarpeet. Tätä ongelmaa pahentaa iän, sukupuolen ja vammaisuuden mukaan eriteltyjen väestö- ja epide-miologisten tietojen ja tilastojen puute. Hakiessaan apua nuoret usein törmäävät oikeudellisiin ja taloudelli-siin esteisiin sekä terveydenhuoltohenkilökunnan taholta syrjintään, luottamuksen ja kunnioituksen puut-teeseen, väkivaltaan ja hyväksikäyttöön, leimaamiseen ja tuomitseviin asenteisiin.

57. Nuorten terveys on lähinnä seurausta sosiaalisista ja taloudellisista tekijöistä ja rakenteellisesta epäta-sa-arvosta, ja se välittyy käyttäytymisessä ja toiminnassa yksilön, ikätovereiden, perheen, koulun, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. Näin ollen sopimusvaltioiden tulisi yhteistyössä nuorten kanssa tehdä kattavia, useiden sidosryhmien välisiä selvityksiä nuorten terveysongelmien laadusta ja laajuudesta sekä esteistä, joita nuoret kohtaavat palveluihin pääsyssä. Näiden tulisi toimia perustana tuleville kattaville terveyspoliti-i-koille ja -ohjelmille sekä kansanterveysstrategioille.

58. Mielen-terveydelliset ja psykologiset ongelmat, kuten itsemurhat, itsensä vahingoittaminen, syömishäi-riöt ja masennus, ovat pääasiallisia huonon terveydentilan, sairastuvuuden ja kuolleisuuden syitä nuorten ja etenkin haavoittuviin ryhmiin kuuluvien nuorten keskuudessa.<sup>26</sup> Tällaiset ongelmat johtuvat geneettisten, biologisten, luonteeseen liittyvien ja ympäristöllisten syiden monimutkaisesta yhteisvaikutuksesta, ja niitä pahentavat esimerkiksi konflikteihin, pakkomuuttoihin, syrjintään, kiusaamiseen ja sosiaaliseen syrjäytymi-seen liittyvät kokemukset samoin kuin kehonkuvaan ja "täydellisyyden" kulttuuriin liittyvät paineet. Tekijöi-tä, joiden tiedetään edistävän selviytymiskykyä ja tervettä kehitystä sekä suojelevan mielen-terveysongel-milta, ovat muun muassa vahvat suhteet tärkeisiin aikuisiin ja heiltä saatava tuki, positiiviset roolimallit, sopiva elintaso, pääsy laadukkaaseen toisen asteen koulutukseen, väkivallattomuus ja syrjimättömyys, vai-kutus- ja päätöksentekomahdollisuudet, tietoisuus mielen-terveyden merkityksestä, taidot ratkaista ongel-mia ja selviytyä niistä sekä turvalliset ja terveelliset paikallis ympäristöt. Komitea painottaa, että valtioiden tulisi omaksua kansanterveyteen ja psykologiseen tukeen perustuva lähestymistapa liiallisen lääketieteellis-tämisen ja laitoshoidon asemesta. Tarvitaan kattavia monialaisia toimia, joita toteutetaan nuorten mielen-terveyshuoltoon tarkoitettujen integroitujen järjestelmien avulla, joihin osallistetaan vanhemmat, ikätove-rit, suurperhe ja koulut ja joissa tarjotaan koulutetun henkilökunnan tukea ja apua.<sup>27</sup>

59. Komitea kehottaa valtioita ottamaan käyttöön kattavia sukupuolen ja seksuaalisuuden huomioon otta-via, nuorille tarkoitettuja seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä politiikkoja ja korostaa, että nuorten epätasa-arvoinen pääsy tällaisiin tietoihin, hyödykkeisiin ja palveluihin on syrjintää.<sup>28</sup> Puutteet tällaisiin palveluihin pääsyssä vaikuttavat osaltaan siihen, että nuoret tytöt ovat suurimmassa vaarassa kuolla tai kärsiä vakavista tai elinikäisistä vammoista raskauden ja synnytyksen yhteydessä. Kaikilla nuorilla tulisi olla pääsy ilmaisiin, luottamuksellisiin, nuoret huomioiviin ja syrjimättömiin seksuaali- ja lisääntymisterveyspal-veluihin, -tietoihin ja -kasvatukseen, jotka ovat saatavilla sekä verkossa että henkilökohtaisena neuvontana ja koskevat muun muassa perhesuunnittelua ja ehkäisyä, mukaan lukien hätäehkäisy, sukupuoliteitse tart-tuvien tautien ehkäisy ja hoito, neuvonta, hoito ennen hedelmöittymistä, äitiysterveyspalvelut ja kuukau-tishygienia.

<sup>26</sup> Katso yleiskommentti nro 15 (2013) lapsen oikeudesta nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta, 38 kohta.

<sup>27</sup> Katso asiakirja A/HRC/32/32.

<sup>28</sup> Katso taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitean yleiskommentti nro 20 (2009) syrjintäkiel-losta taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien yhteydessä, 29 kohta.

60. Seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja niihin liittyviä oikeuksia koskeville hyödykkeille, tiedoille ja neuvonnalle ei saisi olla mitään esteitä, kuten esimerkiksi kolmannen osapuolen suostumus tai lupa. Lisäksi tarvitaan erityistoimia sellaisten esteiden poistamiseksi, jotka aiheutuvat peloista ja leimaamisesta, joita esimerkiksi nuoret tytöt, vammaiset tytöt ja lesbo-, homo-, bi- sekä trans- ja intersukupuoliset nuoret kokevat tällaisiin palveluihin pääsyssä. Komitea kehottaa valtioita dekriminisoimaan raskaudenkeskeytyksen, jotta voidaan varmistaa, että tytöillä on pääsy turvalliseen raskaudenkeskeytykseen ja sen jälkeisiin palveluihin, tarkistamaan lainsäädäntöä raskaana olevien nuorten edun takaamiseksi ja sen varmistamiseksi, että nuorten näkemyksiä kuullaan ja kunnioitetaan aina raskaudenkeskeytykseen liittyvissä päätöksissä.

61. Ikään sopivan, kattavan ja osallistavan seksuaali- ja lisääntymisterveyskasvatuksen, joka perustuu tieteelliseen näyttöön ja ihmisoikeusnormeihin ja jota on kehitetty yhdessä nuorten kanssa, tulisi olla osa koulujen pakollista opetusohjelmaa, ja sen tulisi tavoittaa myös koulun ulkopuolella olevat nuoret. Huomiota tulisi kiinnittää sukupuolten tasa-arvoon, seksuaaliseen monimuotoisuuteen, seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviin oikeuksiin, vastuulliseen vanhemmuuteen ja seksuaalikäyttäytymiseen sekä väkivallan, varhaisten raskauksien ja sukupuoliteitse tarttuvien tautien ehkäisyyn. Tietoa tulisi olla saatavilla eri muodoissa, jotta ne ovat varmasti kaikkien nuorten ja erityisesti vammaisten nuorten käytettävissä.

#### **HIV/AIDS**

62. Nuoret ovat ainoa ikäryhmä, jossa AIDSin aiheuttamat kuolemat ovat kasvussa.<sup>29</sup> Nuorten saattaa olla haasteellista päästä antiretroviraalisen hoidon piiriin ja pysyä siinä. Esteitä ovat muun muassa tarve saada huoltajien suostumus HIViin liittyviin palveluihin pääsemiseksi, sairauden paljastuminen ja leimautuminen. HIV/AIDS kohdistuvat kohtuuttomasti nuoriin tyttöihin, joiden osuus uusista tartunnoista on kaksi kolmasosaa. Lesbo-, homo-, bi- sekä transsukupuoliset nuoret, seksipalveluita rahan, hyödykkeiden tai palvelusten vastineeksi tarjoavat nuoret ja suonensisäisiä huumeita käyttävät nuoret ovat myös suuremmissa vaaroissa saada HIV-tartunnan.

63. Komitea kannustaa valtioita tunnustamaan nuorten erilaiset realiteetit ja varmistamaan, että heillä on pääsy luottamuksellisiin HIVin testaus- ja neuvontapalveluihin ja näyttöön perustuviin HIVin ehkäisy- ja hoito-ohjelmiin, joita tarjoaa koulutettu henkilökunta, joka kunnioittaa täysimääräisesti nuorten oikeutta yksityisyyteen ja syrjimättömyyteen. Terveyspalveluihin tulisi kuulua HIViin liittyviä tietoja, testaus- ja diagnostiikkamenetelmiä, tietoa ehkäisystä ja kondomin käytöstä, hoitomenetelmiä, mukaan lukien HIVin/AIDSin hoitoon tarkoitetut antiretroviraaliset ja muut lääkkeet ja tähän liittyvä teknologia, neuvontaa asianmukaisesta ravitsemuksesta, hengellistä ja psykologista tukea ja hoito perheen, yhteisön ja kodin piirissä. Valtioiden tulisi harkita, että ne tarkistaisivat HIViä koskevaa lainsäädäntöä, jossa kriminalisoidaan tahaton HIVin levittäminen ja HIV-statuksesta ilmoittamatta jättäminen.

<sup>29</sup> Katso [http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/112750/1/WHO\\_FWC\\_MCA\\_14.05\\_eng.pdf?ua=1](http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/112750/1/WHO_FWC_MCA_14.05_eng.pdf?ua=1), s. 3.

### Huumeiden käyttö nuorten keskuudessa

64. Nuoret aloittavat todennäköisemmin huumeiden käytön ja voivat olla alttiimpia huumeisiin liittyville haitoille kuin aikuiset, ja nuorten aloittama huumeiden käyttö johtaa useammin riippuvuuteen. Altteimpia huumeisiin liittyville haitoille ovat katunuoret, koulusta syrjäytetyt nuoret, trauma, perheen hajoamisen tai hyväksikäyttöä kokeneet nuoret ja huumeriippuvuudesta kärsivissä perheissä elävät nuoret. Sopimusvaltioiden velvollisuutena on suojella nuoria huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laittomalta käytöltä. Sopimusvaltioiden tulisi taata nuorten oikeus terveyteen tällaisten aineiden samoin kuin tupakan, alkoholin ja liuottimien käytön suhteen ja ottaa käyttöön ehkäiseviä, haittoja vähentäviä ja riippuvuuden hoitoon tarkoitettuja syrjimättömiä palveluja ja varata niille riittävät talousarviovarat. Vaihtoehdot nuoria rankaiseville tai sortaville huumeiden sääntelypolitiikoille ovat tervetulleita.<sup>30</sup> Nuorille pitäisi myös antaa tieteelliseen näyttöön perustuvia täsmällisiä ja objektiivisiä tietoja, joilla pyritään ehkäisemään ja minimoimaan päihteiden käytöstä aiheutuvia haittoja.

### Vammat ja turvallinen ympäristö

65. Tahattomat tai väkivallasta aiheutuneet vammat ovat johtava kuoleman ja vammautumisen syy nuorten keskuudessa. Suurin osa tahattomista vammoista aiheutuu tieliikenneonnettomuuksista, hukkumisista, palovammoista, putoamisista ja myrkytyksistä. Riskien vähentämiseksi sopimusvaltioiden tulisi laatia monialaisia strategioita, joihin sisältyy suojavarusteiden käyttöä edellyttävää lainsäädäntöä, päihtyneen ajamiseen ja ajolupiin liittyviä politiikkoja, kasvatukseen, taitojen kehittämiseen, käyttäytymisen muuttamiseen ja ympäristöön sopeutumiseen liittyviä ohjelmia sekä hoito- ja kuntoutuspalveluja vammoista kärsiville.

### Riittävä elintaso

66. Köyhyydellä on kauaskantoisia vaikutuksia nuoruusiässä, ja joskus se johtaa äärimmäiseen stressiin ja turvattomuuteen sekä sosiaaliseen ja poliittiseen syrjäytymiseen. Selviytyäkseen taloudellisista vaikeuksista nuoret saattavat joutua turvautumaan esimerkiksi seuraaviin keinoihin: jättäytyminen pois koulusta, lapsi- tai pakkoavioliiton solmiminen, seksuaaliseen hyväksikäyttöön, ihmiskauppaan, vaaralliseen, riistävään tai koulutusta haittaavaan työhön osallistuminen, jengin jäseneksi liittyminen, värväytyminen aseellisiin ryhmiin ja maastamuutto.

67. Valtioita muistutetaan jokaisen lapsen oikeudesta sopivaan elintasoon ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksen turvaamiseksi, ja niitä kehoitetaan ottamaan käyttöön sosiaalinen perusturva, joka takaa nuorille ja heidän perheilleen perustoimeentuloturvan, suojan talouden äkillisiltä heilahteluilta ja pitkittyneiltä talouskriiseiltä sekä pääsyn sosiaalipalveluihin.

## XII Koulutus, vapaa-aika ja kulttuuritoiminta

### Koulutus

68. Tärkein yksittäinen poliittinen investointi, jonka valtiot voivat tehdä nuorten välittömän ja pitkäaikaisen kehityksen turvaamiseksi, on taata heille oikeus yleiseen, laadukkaaseen ja osallistavaan opetukseen. Erityisesti toisen asteen koulutuksen myönteisistä vaikutuksista on saatu yhä enemmän näyttöä.<sup>31</sup> Valtioita kannustetaan ottamaan kiireellisesti käyttöön kaikkien yleisesti saatavilla oleva toisen asteen koulutus ja saattamaan kaikin mahdollisin keinoin korkeakoulutus kaikkien saataville kykyjen mukaan.

<sup>30</sup> Katso asiakirja A/HRC/32/32.

<sup>31</sup> Katso [www.unicef.org/adolescence/files/SOWC\\_2011\\_Main\\_Report\\_EN\\_02092011.pdf](http://www.unicef.org/adolescence/files/SOWC_2011_Main_Report_EN_02092011.pdf).

69. Komitea on syvästi huolissaan niistä haasteista, joita monet valtiot kohtaavat pyrkiessään saavuttamaan tyttöjen ja poikien välisen tasa-arvon kouluun ilmoittautumisessa ja saamaan tytöt jatkamaan koulussa perusasteen koulutusta pidemmälle. Investoiminen tyttöjen toisen asteen koulutukseen, mikä on välttämätöntä yleissopimuksen 2, 6 ja 28 artiklan noudattamiseksi, suojelee tyttöjä myös lapsi- ja pakkoavioliitoilta, seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja varhaisilta raskauksilta sekä edistää merkittävästi tyttöjen ja heidän lastensa taloudellisia mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Lisäksi tulisi investoida strategioihin, jotka edistävät myönteisiä suhteita sukupuolten välillä ja sosiaalisia normeja, puuttuvat seksuaaliseen ja sukupuoleen perustuvaan väkivaltaan, myös kouluissa, ja edistävät positiivisia roolimalleja, perheiden tukemista ja naisten taloudellista voimaantumista, jotta voidaan poistaa tyttöjen kohtaamia lainsäädännöllisiä, poliittisia, kulttuurisia, taloudellisia ja sosiaalisia esteitä. Valtioiden tulisi myös tunnustaa, että yhä suurempi määrä pojista jättää ilmoittautumatta kouluun ja keskeyttää koulunkäynnin, tunnistaa näiden syyt ja ottaa käyttöön asianmukaisia toimenpiteitä, joilla tuetaan poikien osallistumista koulutukseen jatkossa.

70. Komitea panee huolestuneena merkille lukuisat syrjäytyneet nuoret, joille ei anneta mahdollisuutta siirtyä toisen asteen koulutukseen, kuten köyhyydessä elävät nuoret, lesbo-, homo-, bi- sekä trans- ja intersukupuoliset nuoret, vähemmistöihin kuuluvat nuoret, psykologisista tai ruumiillisista vammoista tai aistivammoista kärsivät nuoret, siirtolaisnuoret, aseellisista selkkauksista tai luonnonkatastrofeista kärsivät nuoret ja katunuoret tai työssä käyvät nuoret. Tarvitaan ennakoivia toimenpiteitä, joilla voidaan lopettaa syrjäytyneiden ryhmien syrjintä koulutukseen pääsyssä esimerkiksi perustamalla rahansiirto-ohjelmia, kunnioittamalla vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen kulttuureja ja kaikkien uskonnollisten yhteisöjen lapsia, edistämällä vammaisten lasten osallistavaa opetusta, torjumalla kiusaamista ja syrjiviä asenteita koulutusjärjestelmässä ja tarjoamalla koulutusta pakolaisleireillä.

71. Nuoria pitää pyrkiä kuulemaan heidän koulunkäyntiään haittaavista esteistä, sillä sellaisten nuorten määrä on korkea, jotka jättävät koulun kesken varhaisessa vaiheessa ollessaan vielä lukutaidottomia tai saamatta loppututkintoa. Komitea on pannut merkille seuraavat tähän vaikuttavat tekijät: maksut ja muut kulut, perheen köyhyys ja riittävien sosiaalisten suojeleohjelmien puute, mukaan lukien riittävän sairausvakuutuksen puute, riittävien ja turvallisten sanitaatiotilojen puuttuminen tytöiltä, raskaana olevien koulutytöjen ja nuorten äitien syrjäyttäminen, julmien, epäinhimillisten ja halventavien rangaistusten käyttö, tehokkaiden toimien puuttuminen seksuaalisen häirinnän torjumiseksi kouluissa, tyttöjen seksuaalinen hyväksikäyttö, ympäristöt, jotka eivät tue tyttöjen osallisuutta ja turvallisuutta, sopimattomat opetusmenetelmät, epäoleelliset tai vanhentuneet opetussuunnitelmat, epäonnistuminen oppilaiden sitouttamisessa omaan oppimiseensa ja kiusaaminen. Lisäksi kouluilta puuttuu usein joustavuutta, jota nuoret tarvitsevat voidakseen yhdistää työn ja/tai perheenhoitovastuut ja koulutuksen, sillä ilman tätä mahdollisuutta nuoret eivät välttämättä pysty maksamaan koulunkäyntiin liittyviä maksuja. Valtioiden tulisi yleissopimuksen 28 artiklan 1 kohdan e alakohdan ja kestävä kehityksen tavoitteen numero 4 mukaisesti ottaa käyttöön kattavat ja ennakoivat toimenpiteet, joilla puututaan kaikkiin näihin tekijöihin ja lisätään kouluun ilmoittautumista ja läsnäoloa, vähennetään koulun varhaista keskeyttämistä ja tarjotaan mahdollisuus koulun loppuunsaattamiseen niille, jotka ovat jättäneet sen kesken.

72. Komitea kiinnittää huomiota koulutuksen tavoitteista antamaansa yleiskommenttiin nro 1 (2001), jossa komitea vahvistaa, että koulutuksen on oltava lapsikeskeistä, lapsiystävällistä ja voimaannuttavaa, ja korostaa enemmän yhteistyöhön perustuvan osallistavan pedagogian merkitystä.<sup>32</sup> Toisen asteen koulutuksen opetussuunnitelmat tulisi suunnitella niin, että ne valmentavat nuoria aktiiviseen osallistumiseen, kehittävät ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista, edistävät kansalaisosallistumista ja valmistavat nuoria vastuulliseen elämään vapaassa yhteiskunnassa. Jotta nuorten kykyjä voitaisiin kehittää mahdollisimman täysimääräisesti ja saada nuoret pysymään koulussa, olisi tarkasteltava sitä, kuinka oppimisympäristöt on suunniteltu, ja varmistettava, että niissä hyödynnetään nuorten valmiuksia oppimiseen ja voimaantumiseen ja motivaatiota työskennellä ikätovereiden kanssa ja että niissä keskitytään kokemuseräiseen oppimiseen, tutkimiseen ja rajojen testaukseen.

### **Siirtymät koulutuksesta työharjoitteluun ja/tai ihmisarvoiseen työhön**

73. Merkittävä määrä nuoria ei ole koulutuksen, työharjoittelun tai työelämän piirissä, mikä johtaa suhteetomaan työttömyysasteeseen, alityöllisyyteen ja hyväksikäyttöön heidän siirtyessään kohti aikuisuutta. Komitea kehottaa valtioita tukemaan koulun keskeyttäneitä nuoria heidän ikäänsä sopivalla tavalla, jotta voidaan helpottaa heidän siirtymistään ihmisarvoiseen työhön, mukaan lukien varmistamalla johdonmukaisuus koulutusta ja työtä koskevien lakien välillä, ja ottamaan käyttöön politiikkoja, joilla edistetään heidän työllisyyttään tulevaisuudessa.<sup>33</sup> Valtioiden tulisi yleissopimuksen 28 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisesti tuoda opetukseen ja ammattikoulutukseen liittyvä tieto ja ohjaus kaikkien nuorten saataville ja ulottuville.

74. Sekä virallinen että epävirallinen koulutus ja työharjoittelu on suunniteltava vastaamaan nykyaikaisilla työmarkkinoilla tarvittavia 2000-luvun taitoja<sup>34</sup>, mukaan lukien sisällyttämällä opetussuunnitelmiin pehmeitä ja siirrettävissä olevia taitoja, laajentamalla mahdollisuuksia kokemuseräiseen tai käytännölliseen oppimiseen, kehittämällä työmarkkinoiden vaatimuksiin perustuvaa ammatillista koulutusta, perustamalla julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia yrittäjyyttä, harjoittelua ja oppisopimuskoulutusta varten ja tarjoamalla ohjausta akateemisista ja ammatillisista mahdollisuuksista. Valtioiden tulisi myös levittää tietoa työntekijöiden oikeuksista, mukaan lukien ammattijärjestöjen jäsenyyttä ja ammatillisia yhdistyksiä koskevista oikeuksista.

### **Vapaa-aika, virkistystoiminta ja taiteet**

75. Nuorten oikeus lepoon ja vapaa-aikaan ja oikeus osallistua vapaasti leikki-, virkistys- ja taidetoimintaan sekä verkossa että verkon ulkopuolella ovat olennaisia heidän identiteettinsä tutkimisen kannalta ja tarjoavat nuorille mahdollisuuden tutustua kulttuuriinsa, kehittää uusia taidemuotoja, luoda ihmissuhteita ja kehittyä ihmisinä. Vapaa-aika, virkistystoiminta ja taiteet antavat nuorille ainutlaatuisuuden tunteen, joka on olennainen heillä ihmisarvoon, optimaaliseen kehitykseen, sananvapauteen, osallistumiseen ja yksityisyyteen olevien oikeuksien kannalta. Komitea pitää valitettavana, että näitä oikeuksia laiminlyödään laajasti nuoruusiässä, etenkin tyttöjen kohdalla. Nuoriin julkisilla paikoilla kohdistuvat pelot ja vihamielisyys sekä nuorisoystävällisen kaupunkisuunnittelun ja koulutukseen ja vapaa-aikaan tarkoitetun infrastruktuurin puute voi haitata vapautta osallistua virkistystoimintaan ja urheiluun. Komitea kiinnittää valtioiden huomion yleissopimuksen 31 artiklassa vahvistettuihin oikeuksiin sekä suosituksiin, jotka komitea on antanut yleiskommentissaan nro 17 (2013) lapsen oikeudesta lepoon, vapaa-aikaan, leikkiin, virkistystoimintaan, kulttuurielämään ja taiteisiin.

<sup>32</sup> Katso lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 1 (2001) koulutuksen tavoitteista, 2 kohta.

<sup>33</sup> Kestävän kehityksen tavoitteiden tavoite nro 8.6 liittyy "nuorisoon" (15–24-vuotiaat nuoret). Katso yleiskokouksen päätöslauselma nro 70/1.

<sup>34</sup> Termillä "2000-luvun taidot" viitataan laajaan valikoimaan tietoja, taitoja, työtapoja ja ominaisuuksia, joiden pedagogit, koulujen uudistajat, yliopistojen professorit, työnantajat ja muut uskovat olevan kriittisen tärkeitä nyky maailmassa menestymiselle sekä erityisesti oppilaitosten opetusohjelmissa ja nykyajan työurilla ja työpaikoilla.

## VIII Erityiset suojelutoimenpiteet

### Siirtolaisuus

76. Yhä suurempi määrä nuoria tyttöjä ja poikia muuttaa joko kotimaansa sisällä tai sen ulkopuolelle pyrkien parempaan elintasoon, koulutukseen tai perheen yhdistämiseen. Monille siirtolaisuus tarjoaa merkittäviä sosiaalisia ja taloudellisia mahdollisuuksia. Siihen liittyy kuitenkin myös riskejä, kuten ruumiilliset vahingot, psykologiset traumat, syrjäytyminen, syrjintä, muukalaisviha ja seksuaalinen ja taloudellinen hyväksikäyttö sekä maiden rajat ylittäessä siirtolaisratsiat ja pidätykset.<sup>35</sup> Monilta nuorilta siirtolaisilta evätään pääsy koulutukseen, asuntoon, terveydenhuoltoon, virkistystoimintaan, osallistumiseen, suojeluun ja sosiaaliturvaan. Vaikka oikeudet palveluihin olisi turvattu laeilla ja politiikoilla, nuoret voivat kohdata hallinnollisia ja muita esteitä niihin pääsyssä. Näitä ovat muun muassa henkilöllisyysasiakirjoja tai sosiaaliturvatunnuksia koskevat vaatimukset, vahingolliset ja epätarkat iänmäärittämismenetelmät, taloudelliset ja kielelliset esteet sekä riski siitä, että palveluun pääsy johtaa pidätykseen tai karkotukseen.<sup>36</sup> Komitea pyytää sopimusvaltioita tutustumaan siirtolaislasten osalta antamiinsa kattaviin suosituksiin.<sup>37</sup>

77. Komitea painottaa, että yleissopimuksen 22 artiklassa tunnustetaan, että pakolais- ja turvapaikanhakijalapsen tarvitsevat erityistoimia, jotta he voivat nauttia oikeuksistaan ja hyötyä lisäsuojatoimista, jotka heille taataan kansainvälisessä pakolaisten suojelujärjestelmässä. Tällaisiin nuoriin ei pitäisi soveltaa nopeutettuja maastapoistamismenettelyjä, vaan ennemminkin pitäisi harkita heidän päästämistään maahan, jolloin heitä ei tulisi palauttaa eikä heiltä saisi evätä maahanpääsyä ennen kuin heidän etunsa ja kansainvälisen suojelun tarve on määritelty. Kun otetaan huomioon yleissopimuksen 2 artiklassa vahvistettu valtioiden velvollisuus kunnioittaa ja taata oikeudet kaikille niiden lainkäyttövallan alaisille lapsille, heidän asemastaan riippumatta, valtioiden tulisi ottaa käyttöön iän ja sukupuolen huomioon ottaen lainsäädäntöä, joka kattaa sekä ilman huoltajaa olevat että perheestään eroon joutuneet pakolais- ja turvapaikanhakijanuoret ja siirtolaisnuoret ja perustuu lapsen edun periaatteelle, jossa suojelutarpeiden arviointi menee maahanmuuttajastatuksen määrittämisen edelle, joka kieltää maahanmuuttoon liittyvän pidättämisen, jossa otetaan huomioon suositukset, jotka on annettu yleiskommentissa nro 6 (2005) ilman huoltajaa olevien tai perheestään eroon joutuneiden lasten kohtelusta kotimaansa ulkopuolella, ja jossa käsitellään näiden nuorten erityistä haavoittuvuutta.<sup>38</sup> Valtioiden tulisi myös ottaa käyttöön toimenpiteitä, joilla puututaan nuoria siirtolaisuuteen ajaviin tekijöihin sekä haavoittuvuuteen ja oikeusloukkauksiin, joita kotiseudulle jääneisiin nuoriin kohdistuu vanhempien muutettua pois, mukaan lukien koulun keskeyttäminen, lapsityö, alttius väkivallalle ja rikolliselle toiminnalle ja raskaat kotityöt.

<sup>35</sup> Katso [www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2012/DGD2012ReportAndRecommendations.pdf](http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2012/DGD2012ReportAndRecommendations.pdf).

<sup>36</sup> Katso perusoikeusviraston asiakirja, joka koskee laittomasti maassa olevien siirtolaisten pidättämistä ja tähän liittyviä perusoikeuskysymyksiä (Apprehension of migrants in an irregular situation – fundamental rights considerations), 9. lokakuuta 2012. Saatavilla osoitteessa [https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2013-apprehension-migrants-irregular-situation\\_en.pdf](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2013-apprehension-migrants-irregular-situation_en.pdf).

<sup>37</sup> Katso edellä alaviite 35.

<sup>38</sup> Katso yleiskommentti nro 6 (2005) ilman huoltajaa olevien tai perheestään eroon joutuneiden lasten kohtelusta kotimaansa ulkopuolella.

### **Ihmiskauppa**

78. Monet nuoret ovat vaarassa joutua kaupatuiksi taloudellisista syistä tai seksuaalista hyväksikäyttöä varten. Valtioita kehoitetaan perustamaan kattava ja järjestelmällinen mekanismi, jolla kerätään tietoja lasten myynnistä, kauppaamisesta ja ryöstämisestä. Tällöin on varmistettava, että tiedot ovat eriteltyjä ja että niissä kiinnitetään erityishuomiota haavoittuvimmassa asemassa oleviin lapsiin. Valtioiden tulisi myös investoida lapsiuhrien kuntoutus- ja sopeuttamispalveluihin ja heille tarjottavaan psykologiseen tukeen. Huomiota tulisi kiinnittää haavoittuvuuden ja hyväksikäytön sukupuoliulottuvuuksiin. Lisäksi on toteutettava tietoisuuden lisäämistöimiä, mukaan lukien sosiaalisen median välityksellä, jotta vanhemmat ja lapset saadaan tietoisiksi sekä kansallisen että kansainvälisen ihmiskaupan vaaroista. Valtioita kehoitetaan ratifioimaan lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostitutiosta ja lapsipornografiasta ja yhdenmukaistamaan lainsäädäntöä tarvittavalla tavalla.

### **Konfliktit ja kriisit**

79. Aseelliset selkkaukset ja humanitaariset katastrofit voivat johtaa sosiaalisten normien sekä perheen ja yhteisön tukirakenteiden luhistumiseen. Ne pakottavat monet kotiseudultaan siirtymään joutuneet ja kriisin vaikutusten kohteena olevat nuoret ottamaan aikuisille kuuluvia vastuita ja asettavat heidät vaaraan joutua seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan väkivallan, lapsi- ja pakkoavioliittojen ja ihmiskaupan uhreiksi. Lisäksi tällaisissa tilanteissa olevilta nuorilta todennäköisesti evätään pääsy koulutukseen, taitojen harjoittamiseen, turvallisiin työmahdollisuuksiin ja asianmukaisiin seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin ja -tietoihin, ja he altistuvat eristämislle, syrjinnälle ja leimaamiselle, mielenterveysongelmille ja riskikäyttäytymiselle.

80. Komitea on huolissaan siitä, ettei humanitaarisilla ohjelmilla ole onnistuttu vastaamaan nuorten erityistarpeisiin ja oikeuksiin. Se kehottaa sopimusvaltioita varmistamaan, että nuorille annetaan järjestelmällisesti mahdollisuuksia ottaa aktiivinen rooli suojelujärjestelmien ja sovinto- ja rauhanprosessien kehittämisessä ja suunnittelussa. Kohdennetut investoinnit konfliktin jälkeiseen ja siirtymäajan jälleenrakentamiseen tulisi nähdä nuorten mahdollisuutena myötävaikuttaa taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen, kestäväyden rakentamiseen ja maan rauhanomaiseen muutokseen. Lisäksi hätätilanteiden valmiusohjelmissa tulisi ottaa nuoret huomioon ja tunnustaa sekä heidän haavoittuvuutensa ja oikeutensa suojeluun että heidän mahdollinen roolinsa yhteisöjen tukemisessa ja riskien pienentämisessä.

### **Värväminen asevoimiin ja aseellisiin ryhmiin**

81. Komitea ilmaisee syvän huolensa siitä, että nuoria poikia ja tyttöjä värvätään muun muassa sosiaalisen median välityksellä valtioiden asevoimiin ja aseellisiin ryhmiin, ja kehottaa kaikkia sopimusvaltioita ratifioimaan lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin. Se on myös huolissaan siitä, että nuoret ovat alttiita terroristiselle propagandalle, ääriäkemyksille ja houkuttelulle terroritekoihin. Nuorten kanssa tulisi tehdä tutkimusta siitä, mitkä tekijät ajavat heidät osallistumaan tällaiseen toimintaan, ja valtioiden tulisi tulosten perusteella ryhtyä asianmukaisiin toimiin ja kiinnittää erityistä huomiota yhteiskuntaan sopeutumista edistäviin toimenpiteisiin.

82. Valtioiden tulisi varmistaa asevoimiin ja aseellisiin ryhmiin värvättyjen nuorten toipuminen ja sukupuolen huomioon ottava sopeuttaminen, siirtolaisnuoret mukaan lukien, ja kieltää nuorten värvääminen tai käyttö kaikenlaisissa vihamielisyyksissä sekä rauhan- tai aseleponeuvottelujen ja -sopimusten yhteydessä aseistautuneiden ryhmien kanssa.<sup>39</sup> Valtioiden tulisi tukea nuorten mahdollisuuksia osallistua rauhanliikkeisiin sekä vertaisperiaatteeseen perustuvia lähestymistapoja väkivallattomaan konfliktin ratkaisuun paikallisyhteisöissä, jotta voidaan varmistaa puuttumistoimien kestävyys ja kulttuurinen tarkoituksenmukaisuus. Komitea kehottaa sopimusvaltioita ryhtymään päättäväisiin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että kaikki konflikteihin liittyvät, nuoriin kohdistuvat seksuaaliset väkivalta-, riisto- ja hyväksikäyttötapaukset ja muut ihmisoikeusloukkaukset käsitellään viipymättä ja asianmukaisesti.

83. Komitea tunnustaa, että monin paikoin maailmaa nuoria värvätään jengeihin, jotka usein tarjoavat sosiaalista tukea, toimeentulonlähteen, suojelua ja identiteetin tunteen, joita nuorilla ei ole mahdollisuutta saavuttaa laillisin keinoin. Jengin jäsenyydestä aiheutuva pelon, turvattomuuden, uhan ja väkivallan ilmapiiri kuitenkin uhkaa nuorten oikeuksien toteutumista ja on merkittävä nuorten siirtolaisuuteen myötävaikuttava tekijä. Komitea suosittelee antamaan enemmän painoarvoa sellaisten kattavien julkisten politiikkojen kehittämiseksi, joilla puututaan nuorisoväkivallan ja jengiytymisen perimmäisiin syihin lainvalvonnassa sovellettavien aggressiivisten lähestymistapojen asemesta. Tarvitaan investointeja riskinuoille tarkoitettuihin ehkäisytöihin, puuttumistoihin, joilla rohkaistaan nuoria jättämään jengit, jengien jäsenten kuntouttamiseen ja yhteiskuntaan sopeuttamiseen, korjaavaan oikeuteen ja kunnallisten liittoutumien muodostamiseen rikollisuutta ja väkivaltaa vastaan, jolloin painotetaan koulun, perheen ja sosiaalisten osallistamistoimien merkitystä. Komitea kehottaa valtioita kiinnittämään asianmukaista huomiota nuoriin, joiden on ollut pakko jättää kotimaansa jengiväkivaltaan liittyvistä syistä, ja myöntämään heille pakolaisaseman.

### Lapsityö

84. Komitea painottaa, että kaikilla nuorilla on oikeus suojeluun taloudelliselta hyväksikäytöltä ja lapsityön pahimmilta muodoilta, ja kehottaa valtioita täytäntöönpanemaan yleissopimuksen 32 artiklan 2 kohdan määräykset samoin kuin Kansainvälisen työjärjestön vähimmäisikää koskevan yleissopimuksen vuodelta 1973 (nro 138) ja lapsityön pahimpia muotoja koskevan yleissopimuksen vuodelta 1999 (nro 182).

85. Ikään sopivilla työmuodoilla on merkittävä kehittävä tehtävä nuorten elämässä, sillä ne antavat nuorille taitoja ja mahdollisuuden oppia vastuuta sekä tarvittaessa edistävät heidän perheidensä taloudellista hyvinvointia ja tukevat nuorten pääsyä koulutukseen. Lapsityön vastaiseen toimintaan tulisi sisältyä kokonaisvaltaisia toimenpiteitä, jotka liittyvät muun muassa siirtymiseen koulusta työelämään, sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen, köyhyyden poistamiseen ja yleiseen ja maksuttomaan pääsyyn laadukkaaseen ja osallistavaan perusasteen ja toisen asteen koulutukseen. On tärkeää korostaa, että kun nuoret saavuttavat kansallisen lainsäädännön mukaisen työhönoton vähimmäisiän, joka tulisi sovittaa yhteen kansainvälisten standardien ja oppivelvollisuuden kanssa, heillä on oikeus suorittaa kevyitä työtehtäviä asianmukaisissa olosuhteissa, jolloin on kunnioitettava heidän oikeuttaan koulutukseen ja lepoon, vapaa-aikaan, leikkiin, virkistystoimintaan, kulttuurielämään ja taiteisiin.

<sup>39</sup> Katso asiakirja A/68/267, kohta 81–87.



86. Komitea suosittelee, että valtiot soveltavat siirtymäkautta pyrkiessään saavuttamaan tasapainon nuorten elämässä työllä olevan positiivisen tehtävän ja sen varmistamisen välillä, että nuorilla on oikeus oppivelvollisuuteen perustuvaan koulutukseen ilman syrjintää. Koulunkäyntiä ja tutustumista ihmisarvoiseen työhön pitäisi koordinoita, jotta niitä voidaan edistää nuorten elämässä heidän ikänsä mukaan, ja käyttöön tulisi ottaa tehokkaat mekanismit tällaisen työn sääntelyyn ja tarjota oikeussuojakeinoja, jos nuoret joutuvat hyväksikäytön uhreiksi. Valtioiden tulisi säätää kaikkien alle 18-vuotiaiden lasten suojelusta vaaralliselta työltä ja laatia selkeä luettelo haitallisista töistä. Valtioiden tulisi antaa etusija pyrkimyksille, joilla ehkäistään haitallista työtä ja työolosuhteita. Tällöin tulisi kiinnittää erityistä huomiota kotitöitä tekeviin tyttöihin ja muihin usein "näkyvätöntä" työtä tekeviin.

#### **Nuoriso-oikeus**

87. Nuoret saattavat joutua tekemisiin oikeusjärjestelmien kanssa rikottuaan lakia, rikoksen uhreina tai todistajina tai muusta, esimerkiksi hoitoon, huostaanottoon tai suojeluun liittyvästä syyistä. Tarvitaan toimenpiteitä nuorten haavoittuvuuden vähentämiseksi sekä uhrin että rikoksentekijän asemassa.

88. Sopimusvaltioita kehoitetaan ottamaan käyttöön kattavat nuoriso-oikeutta koskevat politiikat, jotka painottavat korjaavaa oikeutta, diversiota oikeudellisista toimenpiteistä, vaihtoehtoisia toimenpiteitä pidätykselle ja ehkäiseviä puuttumistoimia, joilla puututaan sosiaaliin tekijöihin ja perimmäisiin syihin yleissopimuksen 37 ja 40 artiklan ja nuorisorikollisuuden torjumista koskevien Yhdistyneiden kansakuntien suuntaviivojen mukaisesti. Pääpainon tulisi olla kuntoutuksessa ja yhteiskuntaan sopeuttamisessa, myös terrorismiksi luokiteltuihin toimiin osallistuneiden nuorten yhteydessä, kuten todetaan yleiskommentissa nro 10 (2007) lasten oikeuksista nuoriso-oikeudessa annetuissa suosituksissa. Pidätykseen tulisi turvautua ainoastaan viimeisenä keinona, ja sen keston tulisi olla mahdollisimman lyhyt. Lisäksi nuoria tulisi säilyttää erillään aikuisista. Komitea painottaa, että kuolemantuomio on ehdottomasti kiellettävä samoin kuin elinkautinen rangaistus henkilöltä, joka on tuomittu alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta. Komitea on vakavasti huolissaan siitä, että jotkut valtiot aikovat alentaa rikosoikeudellisen vastuun ikärajaa. Komitea kehottaa valtioita säilyttämään rikosoikeudellisen täysi-ikäisyyden 18 vuodessa.

### **XIV Kansainvälinen yhteistyö**

89. Komitea painottaa, että yleissopimuksen täytäntöönpano on sopimusvaltioiden yhteinen tehtävä, ja korostaa kansainvälisen yhteistyön tarvetta. Komitea kannustaa sopimusvaltioita osallistumaan Yhdistyneiden kansakuntien ja alueellisten järjestöjen tekniseen apuun ja tarvittaessa hyödyntämään sitä nuorten oikeuksien täytäntöönpanossa.

### **XV Yleiskommentin levittäminen**

90. Komitea suosittelee, että valtiot levittävät tätä yleiskommenttia laajasti kaikille sidosryhmille, erityisesti parlamenteille ja hallinnon kaikille tasoille, mukaan lukien ministeriöt, virastot ja kunnalliset/paikalliset viranomaiset, sekä kaikille nuorille. Komitea suosittelee myös kääntämään yleiskommentin kaikille asianmukaisille kielille, laatimaan nuoriso-ystävällisiä versioita ja saattamaan sen vammaisten nuorten käytettävissä oleviin muotoihin.